ΥΛΙΚΟ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Για το Δημοτικό και το Γυμνάσιο

Ορνιθολογική
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Ένα πάρκο για τα πουλιά και τους ανθρώπους

Ένα πάρκο για τα πουλιά και τους ανθρώπους

ΥΛΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
για το Δημοτικό και το Γυμνάσιο

Περιεχόμενα

Μέρος Α | Το εκπαιδευτικό υλικό: Ένα πάρκο για τα πουλιά και τους ανθρώπους

1. Εισαγωγή 3
2. Σκοπός και στόχοι του εκπαιδευτικού υλικού 4

3. Δομή του εκπαιδευτικού υλικού 5
4. Τρόποι χρήσης του εκπαιδευτικού υλικού 7
5. Η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία 7
6. Πουλιά της πόλης 9
7. Βιβλιογραφία 12

Μέρος Β | Εκπαιδευτικές δραστηριότητες

1 Βρες το σμήνος σου 13
2 Αναγνώριση των πουλιών που ζουν στο πάρκο 15
3 Εισαγωγή στην παρατήρηση πουλιών 19
4 Ηχότοποι του πάρκου 23
5 Το ιδανικό πάρκο 25
6 Κατασκευή τεχνητής φωλιάς 29
7 Ξενώνας εντόμων 33
8 Μια αυλή φιλική για τα πουλιά 37
9 Οι ντετέκτιβ του πάρκου 39
10 Μονοπάτια του πάρκου 43
11 Ερμηνευτικές πινακίδες 45
12 Πρόσκληση σε έναν περίπατο 47
13 Παιχνίδια στην αυλή 49
14 Η ημέρα των πάρκων 57

Φύλλο αξιολόγησης για τον εμψυχωτή 63

Φύλλο αξιολόγησης για τα παιδιά 64

Ορνιθολογική
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Επιμέλεια έκδοσης
Ευγενία Πανώριου

Ενημερωτικά κείμενα
Ευγενία Πανώριου

Παιδαγωγικές δραστηριότητες
Παναγιώτης Λατσούδης, Ευγενία Πανώριου, Ιωάννα Κοντοζήση

CD με υποστηρικτικό υλικό
Συλλογή υλικού, επιμέλεια παρουσίασης: Ευγενία Πανώριου

Δημιουργία σκίτσων
Sandipo Όλγα Βλάχου, Αγγελική Γουναρίδη, Αλεξάνδρα Δεμερτζή, Πασχάλης Δουγαλής
Παναγιώτης Λατσούδης, Στάθης Πάνου, Βασίλης Χατζηρβασάνης

Γραφιστική επιμέλεια
Sandipo Όλγα Βλάχου

Εκτύπωση
Colorprint - Τσεκούρας Ε.Π.Ε.

© Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία 2015

Θεμιστοκλέους 80, 10681 Αθήνα, Τηλ.| Fax: 210 8228704, 210 8227937
Κομνηνών 23, 54624 Θεσσαλονίκη, Τηλ.| Fax: 2310 244245
info@ornithologiki.gr
www.ornithologiki.gr

ISBN: 978-960-6861-34-5

Προτεινόμενη βιβλιογραφική αναφορά:
Λατσούδης Παναγιώτης, Πανώριου Ευγενία & Κοντοζήση Ιωάννα (συγγρ.). (2015). *Ένα πάρκο για τα πουλιά και τους ανθρώπους, Υλικό Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης για το Δημοτικό και το Γυμνάσιο.* Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Αθήνα.

Η έκδοση **«Ένα πάρκο για τα πουλιά και τους ανθρώπους»** πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής δράσης **«Δίκτυο Αδόμητων Χώρων: Για τα πουλιά και τους ανθρώπους»** που υλοποιήθηκε με δωρεά του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος.

ΙΣΝ/SNF ΙΔΡΥΜΑ ΣΤΑΥΡΟΣ ΝΙΑΡΧΟΣ
STAVROS NIARCHOS FOUNDATION

Ορνιθολογική
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

1. Εισαγωγή

Η διατήρηση των ελάχιστων αδόμητων περιοχών στις σύγχρονες πόλεις (πάρκα, περιοχές πρασίνου, λοφοι, αλσύλλια κ.λπ.), αποτελεί ζωτική ζωτική ανάγκη για τον άνθρωπο αλλά και σημαντική παράμετρο επιβίωσης της άγριας ζωής.

Με την παραδοσιακή τους σημασία ως «χώροι πρασίνου», αποτελούν βασικό στοιχείο ποιότητας ζωής (αναψυχή, κοινωνικές συναναστροφές) και βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης (μικροκλίμα, μείωση ρύπων και θορύβων) στον αστικό χώρο. Με την οικολογική τους σημασία, ως «αστικοί βιότοποι», αποτελούν καταφύγια για την άγρια ζωή που καταφεύγει σε αυτούς για αναζήτηση τροφής αλλά και ασφάλειας (φώλιασμα ή κούρνιασμα). Ταυτόχρονα, φέρνουν σε επαφή τους κατοίκους της πόλης με στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος. Παρά τη δεδομένη όμως αξία των αδόμητων περιοχών, συχνά παρατηρείται εγκατάλειψή τους και ελλιπής διαχείριση, πρακτικές που επιτείνουν το βασικό πρόβλημα της έλλειψής τους.

Η δραστηριοποίηση των παιδιών στις αδόμητες περιοχές μέσα από την υλοποίηση παιδαγωγικών προγραμμάτων αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την υιοθέτηση θετικής στάσης απέναντι στα «αστικά» οικοσυστήματα και την ανάληψη πρωτοβουλιών για την προστασία τους.

Προς αυτήν την κατεύθυνση, η εκπαιδευτική ομάδα της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας σχεδίασε το εκπαιδευτικό υλικό **«Ένα πάρκο για τα πουλιά και τους ανθρώπους»**. Περιλαμβάνει δραστηριότητες από το εκπαιδευτικό υλικό **«Πουλιά των κήπων και πάρκων»** που εκδόθηκε το 2010 από την Ορνιθολογική καθώς και νέες δραστηριότητες που σχεδιάσθηκαν στο πλαίσιο του ετήσιου εκπαιδευτικού Προγράμματος **«Δίκτυο Αδόμητων χώρων: Για τα πουλιά και τους ανθρώπους»**.

Το Δίκτυο λειτούργησε με δωρεά του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος για τρεις σχολικές χρονιές κατά την περίοδο 2010-2015 με πεδίο εφαρμογής πάνω από 25 αδόμητους χώρους σε πόλεις της Ελλάδας (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Καλαμάτα, Έδεσσα). Κεντρική ιδέα του Προγράμματος ήταν η ανάδειξη της αξίας των αδόμητων περιοχών και η αξιοποίηση τους ως μέσο περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης. Από την υλοποίηση του Προγράμματος σε συνεργασία με σχολεία της Α/θμίας και Β/θμιας Εκπαίδευσης και τις αντίστοιχες Διευθύνσεις (Υπεύθυνοι Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης), διαπιστώθηκε στην πράξη το εύρος των παιδαγωγικών δυνατοτήτων που προσφέρει ένας ανοιχτός χώρος ως ιδανικός τόπος κατάκτησης της γνώσης και απόκτησης βιωματικών εμπειριών στο αστικό περιβάλλον. Η έκδοση αυτή προτείνει την εφαρμογή ενός ετήσιου προγράμματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με πεδίο δράσης τους αδόμητους χώρους ώστε τα παιδιά να έρθουν σε επαφή με δράσεις προστασίας τους και κυρίως να τους εντάξουν στην καθημερινότητά τους.

Ευχόμαστε λοιπόν ευχάριστη και αποδοτική εφαρμογή των δραστηριοτήτων!

2. Σκοπός και στόχοι του εκπαιδευτικού υλικού

Βασικός σκοπός του εκπαιδευτικού υλικού είναι η απόκτηση θετικών εμπειριών από την επαφή των παιδιών με τα πάρκα των πόλεων.

Κεντρικοί στόχοι είναι τα παιδιά να είναι σε θέση να αντιληφθούν τη βέλτιστη ισορροπία ανάμεσα στη χρήση των πάρκων από τα άγρια πουλιά και τους ανθρώπους και να συμβάλλουν στην προστασία τους. Βασική παράμετρο του υλικού αποτελεί η επαφή των παιδιών με το θεσμικό πλαίσιο διοίκησης των αδόμητων χώρων, η ανάληψη πρωτοβουλιών από τα παιδιά για την ανάδειξή τους και η κατά βούληση περαιτέρω συμμετοχή τους στη διαχείριση των αδόμητων χώρων.

Ειδικότερα, οι επιμέρους στόχοι των δραστηριοτήτων είναι οι μαθητές/τριες να είναι σε θέση:

- Να αναγνωρίζουν τουλάχιστον 9 διαφορετικά είδη πουλιών των ελληνικών πόλεων.
- Να μελετούν με συστηματικό τρόπο τα πουλιά.
- Να κατασκευάζουν τεχνητές φωλιές και να αιτιολογούν την ανάγκη τοποθέτησής τους σε ένα πάρκο.
- Να αξιολογούν την ποιότητα ενός πάρκου για τον άνθρωπο και την άγρια ζωή.
- Να επιλέγουν τα καταλληλότερα φυτά για μια ιδανική αυλή για τα πουλιά.
- Να ανακαλύπτουν το εύρος των ανθρώπινων δραστηριοτήτων σε ένα πάρκο και την ποικιλία ζωής που επιβιώνει σε αυτό.
- Να εντοπίζουν αλλά και να δημιουργούν ενδιαφέρουσες για τον επισκέπτη διαδρομές περιήγησης σε ένα πάρκο.
- Να αποκτήσουν θετικά συναισθήματα για τους αδόμητους χώρους.
- Να συνεργάζονται στην εφαρμογή διαχειριστικών μέτρων διατήρησης και ενίσχυσης της βιοποικιλότητας που φιλοξενούν οι αδόμητοι χώροι.
- Να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για την ανάδειξη της σημασίας των αδόμητων χώρων τόσο για τον άνθρωπο όσο και για τα άγρια πουλιά.
- Να συνδιαλέγονται με φορείς που εμπλέκονται στη διοίκηση και διαχείριση αδόμητων χώρων.
- Να αποκτήσουν υπευθυνότητα για τη διατήρηση και ορθή διαχείριση των ελάχιστων ελεύθερων χώρων στο δομημένο περιβάλλον.

3. Δομή του εκπαιδευτικού υλικού

Συνολικά διαμορφώθηκαν 14 δραστηριότητες οι οποίες απευθύνονται σε μαθητές Δημοτικού και Γυμνασίου. Οι δραστηριότητες που είναι κατάλληλες για κάθε ομάδα ηλικίας φέρουν την αντίστοιχη επισήμανση.

Το υλικό αφορά κυρίως σχολεία των αστικών περιοχών όπου παρατηρείται απουσία ή εγκατάλειψη των αδόμητων χώρων σε ένα ήδη επιβαρυμένο περιβάλλον (πυκνοκατοικημένη δόμηση, ηχορρύπανση κ.λπ) προκειμένου τα παιδιά να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στην ανάδειξη και προστασία τους.

ΦΥΛΛΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Στις περισσότερες περιπτώσεις, κάθε δραστηριότητα παρουσιάζεται σε δύο μέρη. Το πρώτο μέρος προορίζεται για τον εμψυχωτή ενώ στο δεύτερο παρατίθενται σελίδες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τα παιδιά.

Αναγνώριση των πουλιών που ζουν στο πάρκο

2

με λίγα λόγια

Κάθε παιδί αναγνωρίζει, από τα χρώματα του φτερώματος, τα είδη των πουλιών που εικονίζονται σε 9 κάρτες. Τα χρώματα αναφέρονται σε ξεχωριστό φύλλο.

Στόχος:
Οι μαθητές/τριες να εξοικειωθούν με τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα που διακρίνουν ορισμένα 9 είδη πουλιών των πάρκων.

Ηλικία: Για παιδιά ηλικίας 6-8, 9-12 και με προϋποθέσεις 13-15 ετών

Ίσως 9 παιδιά. Είναι όμως δυνατή η συμμετοχή μεγαλύτερου αριθμού παιδιών εάν τυπώσουμε περισσότερες κάρτες.

Αντίγραφα φύλλων δραστηριότητας (και από το CD του υλικού), ξυλομπογιές, μολύβια, φωλιά

Στην τάξη

Περιγραφή

Η δραστηριότητα συνιστάται να προηγηθεί της επίσκεψης στο πάρκο ώστε τα παιδιά να εξοικειωθούν με τα γνωρίσματα που διακρίνουν ορισμένα χαρακτηριστικά είδη πουλιών που ζουν (και σε πάρκα).

Αρχικά παράγονται έγχρωμα αντίγραφα του φύλλου **«Κάρτες: 9 πουλιά των πάρκων»** από το CD του υλικού και φωτίζονται οι έγχρωμες «κάρτες» απεικόνισης 9 ειδών πουλιών του πάρκου. Στη συνέχεια μοιράζεται από μία κάρτα σε κάθε παιδί. Δίνεται επίσης από ένα ασπρόμαυρο αντίγραφο του φύλλου **«Πουλιά στο πάρκο»**.

Κάθε παιδί προσπαθεί να ταυτίσει το είδος που εικονίζεται στην αριθμημένη κάρτα του χρησιμοποιώντας τις σύντομες περιγραφές του φύλλου **«Πουλιά στο πάρκο»**. Όταν αναγνωρίσει το είδος, γράφει στον πίνακα «Αντιστοίχιση καρτών» του φύλλου, το όνομα του πουλιού δίπλα στον ανάλογο αριθμό.

Στη συνέχεια μπορεί να ανταλλάξει κάρτα με άλλο παιδί μέχρι όπου κάθε παιδί να μελετήσει όλες τις κάρτες. Πίνεται συζήτηση:

- Πόσα πουλιά τους δυσκόλεψαν περισσότερο στην αναγνώριση;
- Ποια ήταν εκείνα τα χαρακτηριστικά των πουλιών που τα βοήθησαν περισσότερο στη μεταξύ τους διάκριση;

Στο τέλος, τα μικρότερα παιδιά θα μπορούσαν να χρωματίσουν το ασπρόμαυρο φύλλο **«Πουλιά στο πάρκο»**. Αλλιώς, μπορούν να εμπνευστούν από αυτό για να ζωγραφίσουν το δικό τους πάρκο γεμάτο με είδη πουλιών που έχουν παρατηρήσει τα ίδια τα παιδιά. Στις ζωγραφιές τους μπορούν να αξιοποιήσουν τα ασπρόμαυρα σχέδια πουλιών του φύλλου **«Πουλιά των πάρκων»**. Τα ζωγραφίζουν με βάση το πραγματικό τους χρώματα όπως τα συνάντησαν νωρίτερα.

Απαντήσεις:

01: Κοκκινολαίμης, 02: Μυγοχάφτης, 03: Δεκοκτάχρα, 04: Καλόγερος, 05: Κορακάξη, 06: Δεντροφυλλοσκόπος, 07: Σπουργίτης (αρσενικός), 08: Μαυροτραυδάκος (αρσενικός), 09: Κότσυφας (αρσενικός).

Ορνιθολογική 15

Φύλλα Δραστηριότητας για τον εμψυχωτή

Η κάθε δραστηριότητα περιλαμβάνει την περιγραφή της, όπου ο εμψυχωτής μπορεί να πληροφορηθεί για τη ροή της. Επίσης, ειδικά συνοδευτικά και επιγραμματικά κείμενα τον βοηθούν να κατατοπιστεί γρήγορα και να επιλέξει εκείνες τις δραστηριότητες που ταιριάζουν στους στόχους που έχει θέσει ο ίδιος. Συγκεκριμένα, περιγράφονται τα εξής:

με λίγα λόγια: δίνεται σύντομη περιγραφή της δραστηριότητας.

Στόχος: διατυπώνονται οι βασικοί στόχοι της δραστηριότητας. Ο εμψυχωτής θα εντοπίσει, εφαρμόζοντας τη δραστηριότητα, συμπληρωματικούς στόχους ενώ μπορεί να θέσει και δικούς του προσαρμόζοντάς τη.

Υλικά: αναφέρονται τα απαραίτητα υλικά για την υλοποίηση της δραστηριότητας όπως υλικά που χρησιμοποιούνται συνήθως σε μία τάξη, τα απαιτούμενα φύλλα δραστηριότητας καθώς και υποστηρικτικό υλικό από το CD του υλικού.

Αριθμός ατόμων: επεξηγεί αν η δραστηριότητα είναι ομαδική ή ατομική.

Διάρκεια: δίνεται εκτίμηση της απαιτούμενης χρονικής διάρκειας για την υλοποίηση της δραστηριότητας. Η διάρκεια είναι ενδεικτική και εξαρτάται κάθε φορά από τον αριθμό των παιδιών, την ηλικία τους και την έμφαση που θέλει να δώσει ο εμψυχωτής σε κάθε σκέλος της.

Ο εμψυχωτής καλό είναι να συνυπολογίσει και την απαιτούμενη ώρα προετοιμασίας πριν από κάθε δραστηριότητα. Η διάρκεια δίνεται με τη μορφή οριζόντιας στήλης όπου κάθε τετράγωνό της αντιστοιχεί σε:

1ο: Σύντομη δραστηριότητα, **2ο:** Ωριαία δραστηριότητα, **3ο:** Δίωρη δραστηριότητα, **4ο:** Δραστηριόητα που απαιτεί 3 ή περισσότερες ώρες **5ο (σκιαγράφηση):** Δυνατότητα προέκτασης

Τόπος: διευκρινίζεται αν η δραστηριότητα υλοποιείται σε εξωτερικό (πάρκο, σχολική αυλή) ή σε εσωτερικό χώρο (τάξη).

Ηλικία: αναφέρεται αν η δραστηριότητα απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας 6-8, 9-12 ή 13-15 ετών.

Συμπληρωματικά, ο εμψυχωτής μπορεί να ανατρέχει στην ενότητα **«Πουλιά της πόλης»** και στην έκδοση **«Φροντίζοντας τα πουλιά που ζουν πλάι μας»** που υπάρχει στο CD του υλικού, ανάλογα με τις ανάγκες της κάθε δραστηριότητας σε γνωστικό επίπεδο.

Φύλλα Δραστηριότητας για τα παιδιά

Τα φύλλα δραστηριότητας για τα παιδιά ακολουθούν τα φύλλα δραστηριότητας για τον εμψυχωτή. Στα φύλλα αυτά, τα παιδιά θα βρουν συμπληρωματικές πληροφορίες για τη δραστηριότητα, κατασκευές με θέμα τα άγρια πουλιά, φύλλα καταγραφής πουλιών κ.λπ. Ο εμψυχωτής μπορεί να παράγει ασπρόμαυρα αντίγραφα, συνήθως ανά ομάδα παιδιών και σπανιότερα ανά παιδί, ενώ σε πολύ συγκεκριμένες περιπτώσεις που απαιτούνται έγχρωμα αντίγραφα, ο εμψυχωτής παραπέμπεται στο CD του υλικού (υποστηρικτικό υλικό).

CD εκπαιδευτικού υλικού

Το CD **«Ένα πάρκο για τα πουλιά και τους ανθρώπους»** περιλαμβάνει:

- Το σύνολο του εκπαιδευτικού υλικού (φύλλα δραστηριότητας για τον εμψυχωτή και τα παιδιά)
- Υποστηρικτικό υλικό:
  - Έγχρωμα φύλλα δραστηριοτήτων για τα παιδιά
  - Ενημερωτική παρουσίαση με θέμα τους αδόμητους χώρους (Βλ. Δραστηριότητα **«Το ιδανικό πάρκο»**)
- Συμπληρωματικό υλικό για ελεύθερη χρήση από τον εμψυχωτή (έκδοση **«Φροντίζοντας τα πουλιά που ζουν πλάι μας»**, Αφίσα **«Τα πουλιά της πόλης»**)

4. Τρόποι χρήσης του εκπαιδευτικού υλικού

Εφαρμογή στο πεδίο:
Το εκπαιδευτικό υλικό προτείνει κατά κύριο λόγο δραστηριότητες που υλοποιούνται εκτός της σχολικής τάξης. Συγκεκριμένα, σε ένα γειτονικό του σχολείου πάρκο ή, όπου αυτό είναι εφικτό, στην αυλή του σχολείου. Προτείνεται πριν από την υλοποίηση των δραστηριοτήτων, ο έγκαιρος προγραμματισμός της επίσκεψης στο πάρκο (όπου απαιτείται). Αν και οι δραστηριότητες που προτείνονται δεν έχουν έντονο περιπετειώδη χαρακτήρα, συνιστάται να ληφθούν υπόψη τυχόν ζητήματα ασφαλείας (π.χ. συνοδεία από έναν κηδεμόνα μαθητή/τρίας κ.λπ.).

Υλοποίηση ετήσιου Προγράμματος:
Το υλικό έχει σχεδιασθεί ώστε να λειτουργεί στο πλαίσιο ενός ετήσιου Προγράμματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, δίνοντας τη δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να θέσει μακροπρόθεσμους στόχους. Οι δραστηριότητες είναι πλούσιες σε αριθμό και υλικό ώστε να υλοποιηθούν κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους.

Εφαρμογή μέρους του υλικού:
Σε κάθε περίπτωση, υπάρχει η δυνατότητα για ελεύθερη επιλογή από το σύνολο των δραστηριοτήτων με βάση τις ανάγκες και τις επιθυμίες της κάθε ομάδας και το παιδαγωγικό πλαίσιο στο οποίο γίνεται η εφαρμογή του υλικού.

5. Η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία

Η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία είναι περιβαλλοντική, μη κερδοσκοπική οργάνωση με σκοπό τη μελέτη και προστασία των άγριων πουλιών και των βιοτόπων τους στην Ελλάδα.

Από το 1982 εργάζεται με σκοπό να διασφαλίσει ένα βιώσιμο περιβάλλον τόσο για τα πουλιά, όσο και για τον άνθρωπο. Το έργο της περιλαμβάνει ευρύ φάσμα δράσεων: από την προστασία και τη μελέτη, ως την ενημέρωση, την εκπαίδευση, αλλά και τις παρεμβάσεις για κρίσιμα θέματα του φυσικού περιβάλλοντος.

Η Ορνιθολογική είναι εταίρος της BirdLife International, της μεγαλύτερης παγκόσμιας ομοσπονδίας για την προστασία των πουλιών και των βιοτόπων τους. Άλλωστε, τα προβλήματα των πουλιών δεν γνωρίζουν σύνορα...

Υποστηρικτές της Ορνιθολογικής μπορούν να γίνουν όλοι όσοι ενδιαφέρονται για τα πουλιά και τους βιοτόπους τους, χωρίς να είναι απαραίτητη η ειδική γνώση στα θέματα αυτά.

Δραστηριοποίηση της Ορνιθολογικής στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία έκανε τα πρώτα της βήματα στον χώρο της Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης και Εκπαίδευσης, μόλις τέσσερα χρόνια μετά την ίδρυσή της το 1982, με την υποστήριξη της τότε Διεύθυνσης Περιβάλλοντος της Ε.Ο.Κ. Έπειτα από πολλές δράσεις για την προστασία του φυσικού

περιβάλλοντος και την ενημέρωση δεκάδων χιλιάδων παιδιών, συνεχίζουμε την προσπάθειά μας με αμείωτη όρεξη, θέτοντας υψηλότερους στόχους και ελπίζοντας ότι συμβάλλουμε έστω και λίγο στη διαμόρφωση ενός καλύτερου κόσμου.

Δραστηριότητες Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Σκοπός των δραστηριοτήτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της Ορνιθολογικής είναι να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες για την ενασχόληση και ευαισθητοποίηση των παιδιών σχετικά με την προστασία των άγριων πουλιών αλλά και γενικότερα με θέματα προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος. Οι δραστηριότητες Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης έχουν δημιουργηθεί έτσι ώστε να προάγουν συνειδητοποίηση, γνώσεις, στάσεις, δεξιότητες, ικανότητες και συμμετοχή.

Προγράμματα και Υλικό Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

α) Δραστηριότητες σε αστική περιοχή για τη γνωριμία και εξοικείωση των παιδιών με το φυσικό περιβάλλον (Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης «Αντώνης Τρίτσης» -Ίλιον Αττικής).

β) Ετήσια προγράμματα για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων από τους εκπαιδευτικούς («Ταξιδεύοντας με τη Νανόχηνα στους ελληνικούς υγρότοπους», «Φτερωτοί ταξιδιώτες: Το μεταναστευτικό ταξίδι των πουλιών στα Ιόνια νησιά», «Ένα πάρκο για τα πουλιά και τους ανθρώπους»).

γ) Δραστηριότητες σε περιοχές που προστατεύονται για τον φυσικό τους πλούτο, όπου εφαρμόζεται Πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης σε καθημερινή βάση (Υγρότοπος Βραυρώνας - Μαρκόπουλο Αττικής).

δ) Φορητά εκπαιδευτικά πακέτα για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων από τους εκπαιδευτικούς: «Πουλιά των κήπων και πάρκων», «Ταξιδεύοντας με τον Αιγαιόγλαρο και τον Θαλασσοκόρακα στις ελληνικές θάλασσες», «Ο Μαυροπετρίτης μας ταξιδεύει στο Αιγαίο», «Ταξιδεύοντας με το Κιρκινέζι στους οικισμούς της Θεσσαλίας», «Γνωριμία με το Φυσικό Περιβάλλον του Πάρνωνα», «Εξόρμηση στη φύση του Ταΰγετου», σειρά πακέτων «Γνωριμία με τη φύση των προστατευόμενων περιοχών» (Λίμνες Κορώνεια-Βόλβη, Υγρότοποι Κοτυχίου - Στροφυλιάς, Εθνικός Δρυμός Ολύμπου, Χελμός - Βουραϊκός, Λίμνη Κερκίνη, Υγρότοπος Άγρα - Βρυτών - Νησίου, Κάρπαθος - Σαρία, Εθνικός Δρυμός Αίνου, Σκύρος, Άνδρος).

Βρείτε περισσότερες πληροφορίες για τα Προγράμματα και το Υλικό Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της Ορνιθολογικής στην ιστοσελίδα μας:

www.ornithologiki.gr/pe

6. Πουλιά της πόλης

Μέσα στις πόλεις υπάρχουν αρκετοί οργανισμοί που βρίσκουν κατάλληλες συνθήκες για να ζήσουν ένα μέρος ή και ολόκληρη τη ζωή τους. Μεταξύ αυτών, ξεχωρίζουν τα πουλιά για τα χρώματα, τα κελαηδήματα αλλά και το θαυμαστό προνόμιο να πετούν. Κάποια προτιμούν τα απομεινάρια πρασίνου, ενώ άλλα προσελκύονται από τα ίδια τα οικοδομήματα. Τελικά, μπορούμε να παρατηρήσουμε μια μεγάλη ποικιλία, αρκεί να στρέψουμε το βλέμμα μας στον ουρανό αλλά και στις φυλλωσιές των δέντρων και θάμνων. Εδώ παρουσιάζονται μερικά από τα πιο συνηθισμένα είδη των πόλεων.

Γαλαζοπαπαδίτσα *Cyanistes coeruleus*

Από τις πιο εντυπωσιακές «ανακαλύψεις» για έναν παρατηρητή πουλιών της πόλης λόγω των εντυπωσιακών χρωμάτων της (κίτρινο σώμα με γαλάζιες φτερούγες και μπλε «σκούφο» στο κεφάλι). Θα αναζητήσει χώρο για να φωλιάσει σε φυσικές κοιλότητες αλλά και σε τεχνητές φωλιές, ενώ εμείς με τη σειρά μας θα την αναζητήσουμε στις φυλλωσιές των δέντρων.

Δεκοχτούρα *Streptopelia decaocto*

Η Δεκοχτούρα εξαπλώθηκε μόλις τις τελευταίες δεκαετίες στην Ευρώπη, ενώ κατάγεται από τη Μικρά Ασία. Εξαπλώθηκε και στην Ελλάδα, στη δε Κρήτη εμφανίστηκε στα μέσα της δεκαετίας του ΄80 ενώ στις αρχές του ΄90 στην Κεφαλλονιά. Αποτελεί την πιο εύκολη αναγνώριση είδους για έναν παρατηρητή πουλιών στα πρώτα του βήματα. Θα τη ξεχωρίσει αμέσως από το μαύρο σημάδι, σαν δαχτυλίδι, στον λαιμό της.

Δεντροφυλλοσκόπος *Phylloscopus collybita*

Από τα πιο κοινά πουλιά τον χειμώνα σε πάρκα και κήπους. Εύκολα μπορεί να τον ξεχωρίσει κανείς από το επαναλαμβανόμενο και μονότονο κελάηδημά του. Φτιάχνει τη φωλιά του στα δέντρα, ενώ δεν αποκλείεται να επισκεφθεί και τις γλάστρες στα μπαλκόνια των πόλεων.

Καλόγερος *Parus major*

«Ξάδερφος» της Γαλαζοπαπαδίτσας, πήρε το όνομά του από τη μαύρη λωρίδα στο στήθος του που μοιάζει με πετραχήλι. Χρειάζεται λίγη μόνο εξοικείωση με τα πουλιά της πόλης για να τον αναγνωρίσετε, αφού είναι από τα πιο κοινά πουλιά σε κήπους και άλση. Αν δεν βρει κουφάλες δέντρων για να φωλιάσει, θα βολευτεί σε μία τρύπα σε έναν τοίχο, σε μία τεχνητή φωλιά αλλά και σε οποιονδήποτε διαθέσιμο χώρο με στενή είσοδο.

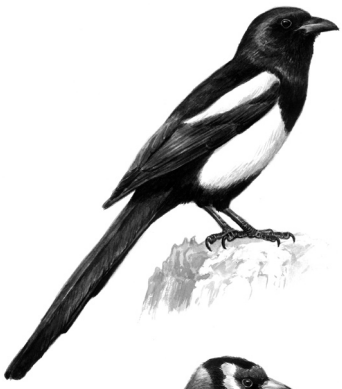

Καρακάξα *Pica pica*

Θα τη δούμε ακόμα και στο κέντρο μεγάλων πόλεων να αναζητά στο έδαφος σκουλήκια, έντομα και απομεινάρια τροφής. Είναι εύκολο να τη διακρίνει κανείς από το μεγάλο σώμα, τη μακριά ουρά αλλά και τη δυνατή φωνή της. Ο πληθυσμός της έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια στις πόλεις, καθώς η ανθρώπινη παρουσία της εξασφαλίζει άφθονη τροφή αλλά και προστασία από θηρευτές. Η τροφή της περιλαμβάνει αβγά και νεοσσούς πουλιών προκαλώντας συχνά συναγερμό για άλλα, μικρότερα είδη πουλιών.

Καρδερίνα *Carduelis carduelis*

Το έντονα κόκκινο πρόσωπό της είναι εκείνο που θα τραβήξει το βλέμμα ενός παρατηρητή, τουλάχιστον την πρώτη φορά που θα τη συναντήσει. Η εντυπωσιακή της εμφάνιση και η μελωδική φωνή της τη φέρνουν συχνά (και παράνομα) αιχμάλωτη σε κλουβί.

Κοκκινολαίμης *Erithacus rubecula*

Ανήκει στα είδη που επισκέπτονται συχνά τις πόλεις, ακόμα και τους καλοκαιρινούς μήνες. Από τα πιο θαρραλέα πουλιά, δεν θα διστάσουν να πλησιάσουν τον άνθρωπο. Μοναχικός ανάμεσα στο είδος του, θα τον αναζητήσουμε ή στο έδαφος ή σε κάποιο κλαδί όπου παραμονεύει για τη λεία του (κυρίως έντομα, σκουλήκια, σαλιγκάρια, ενίοτε και καρπούς).

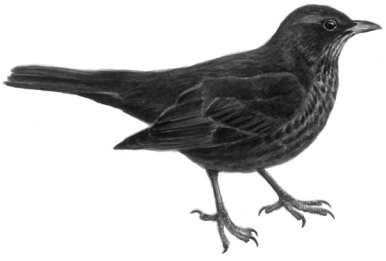

Κότσυφας *Turdus merula*

Τα τελευταία χρόνια ο πληθυσμός του στις πόλεις έχει αυξηθεί. Είναι πολύ πιθανό να αποφασίσει να φτιάξει τη φωλιά του στα χαμηλά κλαδιά δέντρων ή θάμνων σε κήπους και αυλές. Απαραγνώριστος από το μαύρο χρώμα στο σώμα του (αρσενικός), τον κίτρινο δακτύλιο στα μάτια του και το έντονα κίτρινο ράμφος, θα ξαφνιάσει ευχάριστα τους κατοίκους της πόλης με το δυνατό του κελάηδημα.

Λευκοσουσουράδα *Motacilla alba*

Εύκολη παρατήρηση, ιδίως για τους μαθητές και τις μαθήτριες των πόλεων, αφού πολλές φορές θα αναζητήσει την τροφή της στις αυλές των σχολείων (συνήθως μετά από το διάλειμμα!) αναζητώντας έντομα τα οποία πιάνει τρέχοντας γρήγορα. Είναι όμως κοινή και σε πλατείες, δρόμους, στέγες κ.λπ. Προτιμά να φτιάχνει τη φωλιά της σε τοίχους, κάτω από κεραμίδια ή ακόμα και πέτρες.

Μαυροτσιροβάκος *Sylvia melanocephala*

Αν και είναι από τα πιο κοινά πουλιά, καταφέρνει να περνά εύκολα απαρατήρητος στους πολυάσχολους κατοίκους της πόλης, αφού παραμένει καλά κρυμμένος ανάμεσα σε θάμνους (όπου φτιάχνει τη φωλιά του). Μπορεί κάποιος να δώσει έμφαση στη διάκριση της τριζάτης φωνής του, ώστε να είναι ευκολότερος ο εντοπισμός του.

Μυγοχάφτης *Muscicapa striata*

Καλοκαιρινός επισκέπτης στη χώρα μας, άρα και στις πόλεις. Μπορεί κανείς να τον διακρίνει από τον τρόπο που εφορμά στη λεία του. Στέκεται συνήθως σε ευδιάκριτα σημεία, πεταρίζοντας την ουρά. Πετάγεται ξαφνικά για να πιάσει τη λεία του (έντομα στον αέρα, στο έδαφος ή στα φύλλα) και επιστρέφει στην ίδια (ή σε νέα) θέση.

Περιστέρι *Columba livia dom.*

Αγριοπερίστερο

Το πιο κοινό είδος πουλιού που μπορεί να συναντήσει κάποιος στην πόλη. Εξημερωμένος πρόγονος του Αγριοπερίστερου, το οποίο όμως επιλέγει απομονωμένες βραχώδεις νησιωτικές περιοχές. Μόνιμος κάτοικος της πόλης, αξιοποιεί στο έπακρο τη διάθεση των ανθρώπων να του προσφέρουν τροφή. Ο πληθυσμός του είναι άφθονος σε κάθε κατοικημένη περιοχή.

Σπιτοσπουργίτης *Passer domesticus*

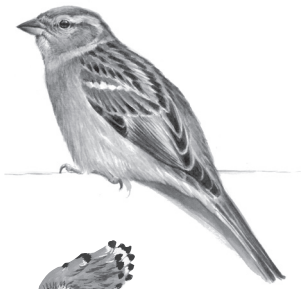

Από τα πιο κοινά είδη της πόλης, ο Σπιτοσπουργίτης έχει προσαρμοστεί πλήρως στο αστικό περιβάλλον. Είναι από τις πιο εύκολες παρατηρήσεις άγριου είδους στην πόλη, καθώς θα τον συναντήσει κανείς σε πάρκα, πλατείες, πεζοδρόμια, ακόμα και στα μπαλκόνια των διαμερισμάτων ενώ είναι ιδιαίτερα τολμηρός με τους ανθρώπους.

Τσαλαπετεινός *Upupa epops*

Καλοκαιρινός επισκέπτης των πόλεων, αφού τους υπόλοιπους μήνες ζει σε χώρες της Αφρικής. Αν και παλαιότερα για να δει κάποιος τον Τσαλαπετεινό θα έπρεπε να καταφύγει εκτός πόλης, τα τελευταία χρόνια αναζητά την τροφή του (έντομα) και σε πάρκα, πλατείες και παρτέρια. Για τη φωλιά του, αν δεν βρει κουφάλες δέντρων, θα αξιοποιήσει τρύπες σε πολυκατοικίες (ή τοίχους).

Φλώρος *Carduelis chloris*

Όπως και η Καρδερίνα, βρίσκεται και αυτός συχνά (παράνομα) αιχμάλωτος σε κλουβιά. Είναι το πιο κοινό είδος της οικογένειάς του (σπίζες) που θα συναντήσει κάποιος σε κατοικημένες περιοχές. Φτιάχνει τη φωλιά του σε δέντρα ή θάμνους.

7 Βιβλιογραφία

Αθανασιάδης Ν. (1986): *Δασική Βοτανική, Δέντρα και Θάμνοι των δασών της Ελλάδος*, Μέρος ΙΙ. Γιαχούδη-Γιαπούλη, Θεσσαλονίκη.

Αυγητίδου Σ. (2008). *Συνεργατική Μάθηση στην Προσχολική Εκπαίδευση: Έρευνα και εφαρμογές.* Gutenberg, Αθήνα.

Boal A. (1992). *Games for Actors and Non-Actors.* Routledge, London.

Cornell J. (1994). *As μοιραστούμε τη φύση με τα παιδιά.* Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη.

Γεωργόπουλος Α. & Τσαλίκη Ε. (2006). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Αρχές-Φιλοσοφία-Μεθοδολογία, Παιχνίδια και Ασκήσεις.* Gutenberg, Αθήνα.

DeGraaf M.R. (2002 revised edition): *Trees, Shrubs, and Vines for Attracting Birds.* University Press of New England, Hanover and London.

Diamond J.M. (1976). Island Biogeography and Conservation: Strategy and Limitations, *Science*, Vol. 193, No.4257.

Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία. (1996). *Όλα τα Πουλιά της Ελλάδας.* Ελεύθερος Τύπος, Αθήνα.

Feu du C. (2003): *The BTO Nestbox Guide.* British Trust for Ornithology, Thetford.

Freeman T. (1977). *Interpreting Our Heritage.* The University of North Carolina, USA.

Μπλιώνης Γ. (2009). *Στα μονοπάτια της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.* Κέδρος, Αθήνα

Oltman M. (ed.). (2002). *Natural wonders: A Guide to Early Childhood for Environmental Educators.* Early Childhood Environmental Education Consortium, Minnesota. Ανακτήθηκε στις 18/7/2012 από: http://www.seek.state.mn.us/publications/naturalwonders.pdf

Λατσούδης Π. (2010). *Πουλιά των Κήπων και Πάρκων - Εκπαιδευτικές δραστηριότητες.* Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Αθήνα.

Moss S. and Cottridge D. (1998): *Attracting Birds to your Garden.* New Holland Publishers Ltd, UK.

Πανώριου Ε. & Καρακίτσιου Π. (2014). *Φτερωτοί ταξιδιώτες: Το μεταναστευτικό ταξίδι των πουλιών στα Ιόνια νησιά. Υλικό Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης για παιδιά ηλικίας 4-16 ετών.* Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Αθήνα.

Παπακωνσταντίνου Κ. (2009). Τα πουλιά στις σύγχρονες πόλεις. *Οιωνός*, Τριμηνιαία έκδοση της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας, Τεύχος 38.

Παρατηρητήριο Ελεύθερων Χώρων Αθήνας - Αττικής. Χαρακτηριστικά κείμενα για τους ελεύθερους Χώρους. Ανακτήθηκε στις 24/09/2010 από: www.asda.gr/elxoroi/articles999.

Συλλογικό έργο. (2003). *Το μεγάλο βιβλίο των παιχνιδιών. 250 παιχνίδια για όλες τις ηλικίες.* Άγκυρα, Αθήνα.

Svensson L., Grant J.P. Mullarney K. & Zetterstrom D. (2007). *Οδηγός Αναγνώρισης: Τα Πουλιά της Ελλάδας, της Κύπρου και της Ευρώπης.* Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Αθήνα.

Τσαλίκη Ε. & Στάρα Κ. (επιμ.). (2000). *Τα πουλιά στην πόλη. Εκπαιδευτικό υλικό περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.* Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ελευθερίου Κορδελιού και Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Θεσσαλονίκη.

Βρες το σμήνος σου

1

με λίγα λόγια

Κάθε παιδί πρέπει να «κελαηδήσει» τον σκοπό που του υποδεικνύει μια κάρτα. Έτσι θα ακουστεί από τα άλλα μέλη του σμήνους! Τελικά η μεγάλη ομάδα παιδιών μπορεί να χωριστεί σε μικρότερες («σμήνη»).

Στόχος:

Οι μαθητές/τριες να διακρίνουν ένα είδος πουλιού από το κελάηδημά του ενώ παράλληλα χωρίζονται με τυχαίο και ψυχαγωγικό τρόπο σε μικρές ομάδες.

Ηλικία: **Για παιδιά ηλικίας 6-8, 9-12 και (με προϋποθέσεις) 13-15 ετών**

Ομαδική δραστηριότητα

Αντίγραφα φύλλου δραστηριότητας, ψαλίδι

Στην τάξη ή σε εξωτερικό χώρο

Περιγραφή

Η δραστηριότητα προσφέρεται για τον χωρισμό, με τυχαίο τρόπο, μιας μεγάλης ομάδας παιδιών σε μικρότερες. Συστήνεται να προηγηθεί των υπόλοιπων δραστηριοτήτων στο ύπαιθρο ώστε τα παιδιά να εργαστούν στη συνέχεια σε μικρότερες ομάδες.

Φωτοτυπούνται οι κάρτες του φύλλου **«Τιτιβίσματα»** σε τόσα αντίτυπα ώστε να αντιστοιχεί μία κάρτα σε κάθε παιδί. Προκειμένου να δημιουργηθούν οι μικρότερες ομάδες, θα πρέπει να υπάρχει ικανός αριθμός διαφορετικών καρτών ανάμεσα στα παιδιά.

Ψαλιδίζεται το περίγραμμα των καρτών και ετοιμάζεται μια «τράπουλα». Ο εμψυχωτής, ζητά από τα παιδιά να καθίσουν σε κύκλο γύρω από αυτόν, ανακατεύει την τράπουλα και τους δίνει από μία κάρτα. Ζητά να κάνουν 20 βήματα προς τα πίσω, ώστε να σκορπιστούν στον χώρο. Κάθε παιδί διαβάζει σιωπηλά την κάρτα του και στη συνέχεια, «κελαηδά» τον σκοπό που περιγράφεται σε αυτήν. Χωρίς να μιλούν, παρά μονάχα «κελαηδώντας», μετακινούνται προσπαθώντας να σχηματίσουν σμήνη του ίδιου είδους πουλιού.

Όταν σχηματιστούν τα σμήνη κάθε ομάδα παρουσιάζει στην ολομέλεια το είδος της, διαβάζοντας το σύντομο κείμενο της κάρτας.

Προεκτάσεις που μπορεί να δώσει ο εμψυχωτής:

- «Συναυλία πουλιών!»: Είτε ο εμψυχωτής είτε ένα από τα παιδιά (εκ περιτροπής) γίνονται μαέστροι και ζωντανεύουν τις «παρέες πουλιών»: Οι σόλο ερμηνείες θα εκτελούνται από ένα είδος ενώ το ρεφρέν από όλα τα είδη μαζί.
- «Ακαδημαϊκή παρουσίαση»: Κάθε σμήνος παρουσιάζει στην ολομέλεια το είδος του. Μπορεί να χρησιμοποιήσει τα σύντομα κείμενα της κάρτας, προσωπικές γνώσεις ή στοιχεία από το διαδίκτυο.

Τιτιβίσματα

1

Καρδερίνα

Χωρίς να ντρέπομαι,
έχω κατακόκκινο πρόσωπο.

Μου αρέσουν ιδιαίτερα
οι σπόροι των
γαϊδουράγκαθων.

Θα σας χαιρετίσω γρήγορα
με ένα τρισύλλαβο:

«τικελιίτ»

Δεντροφυλλοσκόπος

Κατεβαίνω στα πάρκα
και στους κήπους
των πόλεων
τον χειμώνα.

Χαίρομαι τις ηλιόλουστες
μέρες και το φωνάζω παντού:

**«τσιλπ-τσαλπ/ τσιλπ-τσαλπ /
τσιλπ-τσιλπ-τσαλπ»**

Κοκκινολαίμης

Κατεβαίνω στις πόλεις κυρίως
τον χειμώνα. Το καλοκαίρι
προτιμώ τα δροσερά βουνά.

Κελαηδάω πολύ. Όμως,
αγουροξυπνημένος το πρωί
ή νυσταγμένος το σούρουπο,
λέω μόνο:

«τικ-τικ-τικ»

Καλόγερος

Εμφανίζομαι σε όλα τα μεγάλα
πάρκα αλλά και τους κήπους
των πόλεων. Το στενόχωρο
σπίτι μου βρίσκεται
σε ηλικιωμένα δέντρα.
Όταν είμαι χαρούμενος
το δηλώνω φωνάζοντας:

«τι-τα τι-τα τι-τα...
ή **τι-τι-τα τι-τι-τα τι-τι-τα»**

Τσαλαπετεινός

Μοιάζω με τεράστια
πεταλούδα. Έρχομαι
τους ζεστούς μήνες από
την Αφρική. Ψαχουλεύω
έντομα στο έδαφος.
Που και που ανασηκώνω
το εντυπωσιακό λοφίο μου
και καλώ απαλά:

«ου-που-πούπ»

Μαυροτσιροβάκος

Εμφανίζομαι όλο τον χρόνο
σε χαμηλές περιοχές.
Δεν με βλέπεις εύκολα όμως
γιατί είμαι μικρός και δειλός.
Παραμένω κρυμμένος
μέσα στους θάμνους
καλώντας που και που με
γρατζουνιστές φωνές όπως:

«ντρί-τζι-τζί-τζίι»

Φλώρος

Είμαι πράσινος αλλά
έχω κατακίτρινα σημάδια,
σαν το χρυσό φλουρί.

Εκτός από περιβόλια και δάση,
ζω σε πολλά πάρκα.
Θα σας αποχαιρετήσω
σύντομα φωνάζοντας:

«τζούπτζουπτζούπ»

Δεκοχτούρα

Ξεκίνησα από την Ασία
και τα βαλκάνια
για να κατακτήσω μέσα
στον 20ο αιώνα
όλη την Ευρώπη.

Μου αρέσει να φλυαρώ
φωνάζοντας:

«κου-κουού-κου»

Λευκοβουβουράδα

Λένε ότι κουνάω
τη μακριά ουρά μου
περισσότερο από
άλλα πουλιά.

Σε πάρκα
και πεζοδρόμια
φωνάζω σύντομα:

«τσλι-βιίτ» ή **«ζι-ζε-λιίτ»**

Αναγνώριση των πουλιών που ζουν στο πάρκο

2

με λίγα λόγια

Κάθε παιδί αναγνωρίζει, από τα χρώματα του φτερώματος, τα είδη των πουλιών που εικονίζονται σε 9 κάρτες. Τα χρώματα αναφέρονται σε ξεχωριστό φύλλο.

Αντίγραφα φύλλων δραστηριότητας (και από το CD του υλικού), ξυλομπογιές, μολύβια, ψαλίδι

Στόχος:

Οι μαθητές/τριες να εξοικειωθούν με τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα που διακρίνουν αμέσως 9 είδη πουλιών των πάρκων.

Ηλικία: Για παιδιά ηλικίας 6-8, 9-12 και (με προϋποθέσεις) 13-15 ετών

Έως 9 παιδιά. Είναι όμως δυνατή η συμμετοχή μεγαλύτερου αριθμού παιδιών εάν τυπώσουμε περισσότερες κάρτες.

Στην τάξη

Περιγραφή

Η δραστηριότητα συνιστάται να προηγηθεί της επίσκεψης στο πάρκο ώστε τα παιδιά να εξοικειωθούν με τα γνωρίσματα που διακρίνουν ορισμένα χαρακτηριστικά είδη πουλιών που ζουν (και) σε πάρκα.

Αρχικά παράγονται έγχρωμα αντίγραφα του φύλλου **«Κάρτες: 9 πουλιά των πάρκων»** από το CD του υλικού και ψαλιδίζονται οι έγχρωμες «κάρτες» απεικόνισης 9 ειδών πουλιών του πάρκου. Στη συνέχεια μοιράζεται από μία κάρτα σε κάθε παιδί. Δίνεται επίσης από ένα ασπρόμαυρο αντίγραφο του φύλλου **«Πουλιά στο πάρκο»**.

Κάθε παιδί προσπαθεί να ταυτίσει το είδος που εικονίζεται στην αριθμημένη κάρτα του χρησιμοποιώντας τις σύντομες περιγραφές του φύλλου **«Πουλιά στο πάρκο»**. Όταν αναγνωρίσει το είδος, γράφει στον πίνακα «Αντιστοιχία καρτών» του φύλλου, το όνομα του πουλιού δίπλα στον ανάλογο αριθμό.

Στη συνέχεια μπορεί να ανταλλάξει κάρτα με άλλο παιδί μέχρις ότου κάθε παιδί να μελετήσει όλες τις κάρτες. Γίνεται συζήτηση:

- *Ποια πουλιά τους δυσκόλεψαν περισσότερο στην αναγνώριση;*
- *Ποια ήταν εκείνα τα χαρακτηριστικά των πουλιών που τα βοήθησαν περισσότερο στη μεταξύ τους διάκριση;*

Στο τέλος, τα μικρότερα παιδιά θα μπορούσαν να χρωματίσουν το ασπρόμαυρο φύλλο **«Πουλιά στο πάρκο»**. Αλλιώς, μπορούν να εμπνευστούν από αυτό για να ζωγραφίσουν το δικό τους πάρκο γεμάτο με είδη πουλιών που έχουν παρατηρήσει τα ίδια τα παιδιά. Στις ζωγραφιές τους μπορούν να αξιοποιήσουν τα ασπρόμαυρα σχέδια πουλιών του φύλλου **«Πουλιά των πάρκων»**. Τα ζωγραφίζουν με βάση τα πραγματικά τους χρώματα όπως τα συνάντησαν νωρίτερα.

Απαντήσεις:

01: Κοκκινολαίμης, 02: Μυγοχάφτης, 03: Δεκοχτούρα, 04: Καλόγερος, 05: Καρακάξα, 06: Δεντροφυλλοσκόπος, 07: Σπουργίτης (αρσενικός), 08: Μαυροτσιροβάκος (αρσενικός), 09: Κότσυφας (αρσενικός).

Πουλιά των πάρκων

2

Πουλιά στο πάρκο

2

ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΑ ΚΑΡΤΩΝ	
Νο	**Όνομα είδους**
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	
9.	

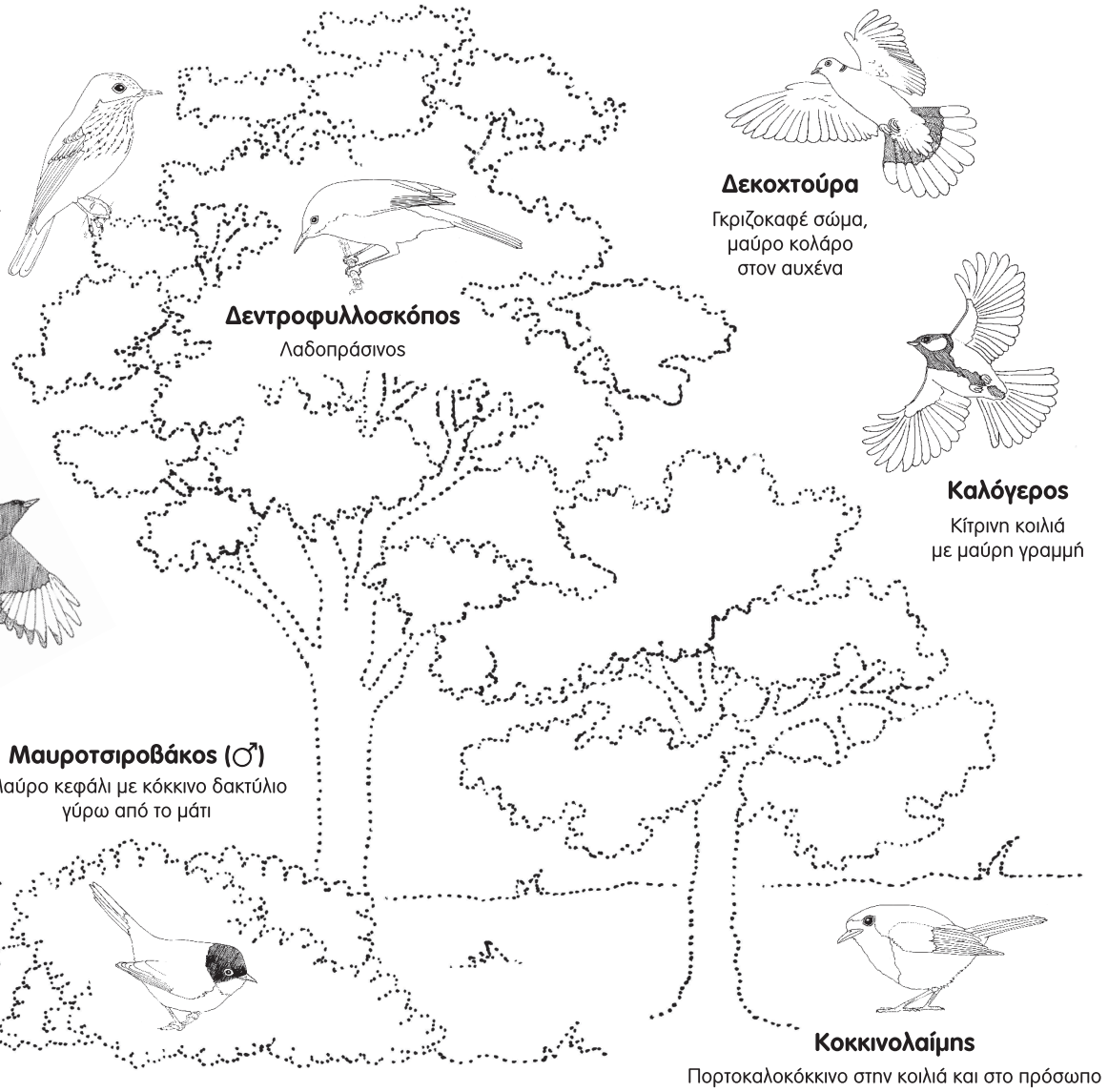

Μυγοχάφτης
Γκριζοκαφέ ράχη, αραιά στίγματα στο στήθος

Δεκοχτούρα
Γκριζοκαφέ σώμα, μαύρο κολάρο στον αυχένα

Δεντροφυλλοσκόπος
Λαδοπράσινος

Καλόγερος
Κίτρινη κοιλιά με μαύρη γραμμή

Καρακάξα
Ασπρόμαυρη με μακριά ουρά

Κότσυφας (♂)
Μαύρος με κίτρινο ράμφος

Μαυροτσιροβάκος (♂)
Μαύρο κεφάλι με κόκκινο δακτύλιο γύρω από το μάτι

Σπουργίτης (♂)
Γκρι πάνω στο κεφάλι, μαύρος λαιμός

Κοκκινολαίμης
Πορτοκαλοκόκκινο στην κοιλιά και στο πρόσωπο

Εισαγωγή στην παρατήρηση πουλιών 3

με λίγα λόγια

Τα παιδιά ανακαλούν πληροφορίες σχετικά με τα άγρια πουλιά που γνωρίζουν και τα βασικά χαρακτηριστικά τους η διάκριση των οποίων θα τα βοηθήσει να αναγνωρίσουν και να καταγράψουν τα άγρια πουλιά ενός γειτονικού πάρκου ή της σχολικής αυλής.

Στόχος:

Οι μαθητές/τριες να αναγνωρίζουν τα βασικά χαρακτηριστικά των πουλιών, να εξοικειωθούν με την «παρατήρηση πουλιών» (birdwatching), να είναι σε θέση να διακρίνουν διαφορετικά είδη πουλιών.

Ηλικία: **Για παιδιά ηλικίας 6-8, 9-12 και 13-15 ετών**

Ομαδική δραστηριότητα

Αντίγραφα φύλλου δραστηριότητας (ή φύλλου από το CD του υλικού), μολύβια, κιάλια (προαιρετικά)

Στην τάξη και σε εξωτερικό χώρο

Περιγραφή

Η δραστηριότητα αυτή συστήνεται να γίνει σε δύο μέρη. Κατά το πρώτο στάδιο (προετοιμασία) γίνεται εξοικείωση με τα γνωρίσματα των πουλιών που μπορεί να βοηθήσουν κάποιον να αναγνωρίσει τα διαφορετικά είδη. Στο δεύτερο σκέλος (εξερεύνηση) τα παιδιά αναζητούν, ανακαλύπτουν και ξεχωρίζουν διαφορετικά είδη πουλιών στο γειτονικό πάρκο (ή στη σχολική αυλή).

Πριν από την επίσκεψη, ο εμψυχωτής παροτρύνει τα παιδιά να αναφέρουν ελεύθερα όποιο είδος άγριου πουλιού γνωρίζουν, ενώ παράλληλα μπορεί να σημειώνει τις αναφορές των παιδιών στον πίνακα. Ειδικότερα, οι αναφορές μπορεί να καταχωρούνται κατευθείαν στις κατηγορίες: άγρια είδη πουλιών, οικόσιτα είδη πουλιών, πουλιά συντροφιάς.

Στη συνέχεια, ζητείται από τα παιδιά να περιγράψουν τα εξής χαρακτηριστικά του είδους που γνωρίζουν:

- Χαρακτηριστικά χρώματα
- Ράμφος (Μεγάλο, κοντό, δυνατό;)
- Μέγεθος (Σύγκριση με σπουργίτη, περιστέρι, κότα)
- Βιότοπος (Αυλή, πάρκο, χωριό, δάσος, βουνό;)

Ανακοινώνει στα παιδιά πως η διάκριση των παραπάνω χαρακτηριστικών θα τα βοηθήσει να αναγνωρίσουν ένα είδος πουλιού στο ύπαιθρο.

Διευκρινίζει στα παιδιά πως η ησυχία και η υπομονή είναι προϋποθέσεις που θα βοηθήσουν στην επιτυχία της δραστηριότητας. Το μήνυμα που συνιστάται να περάσει στα παιδιά είναι: να σεβαστούν τα ίδια τα πουλιά και να μην τα ενοχλήσουν προκειμένου να τα προσεγγίσουν.

ΟΧΛΗΣΗ ΤΩΝ ΠΟΥΛΙΩΝ

Τους εξηγεί ότι το αντίθετο μπορεί να έχει σαν συνέπεια να διακόψουν τα πουλιά το φαγητό τους. Αυτό σημαίνει απώλεια ενέργειας που είναι πολύτιμη τόσο για να επιβιώσουν στο κρύο του χειμώνα όσο και για να ταΐσουν τους πεινασμένους νεοσσούς τους την άνοιξη. Μπορεί να σημαίνει ακόμη ότι θα παραμείνουν μακριά από τις φωλιές τους με αποτέλεσμα να κρυώσουν ή να υπερθερμανθούν (ανάλογα) τα αβγά ή οι νεοσσοί τους. Μπορεί επίσης να έχει σαν αποτέλεσμα να βρουν την ευκαιρία άλλα ζώα να φάνε τα αβγά ή τους νεοσσούς της αφύλακτης φωλιάς...

Μοιράζονται ανά ομάδες παιδιών, αντίγραφα του φύλλου **«Παρατήρηση πουλιών»**. Αν υπάρχει η δυνατότητα παράγονται έγχρωμα αντίγραφα του φύλλου **«Οδηγός αναγνώρισης πουλιών»** από το CD του υλικού. Εναλλακτικά, μπορεί να προβληθεί ο Οδηγός πριν από την επίσκεψη ώστε να αποτυπωθούν οι εικόνες των πουλιών στα παιδιά.

Ιδανικά, η καλύτερη ταυτοποίηση είδους μπορεί να γίνει με ένα βιβλίο, οδηγό αναγνώρισης πεδίου (field guide) στο οποίο μπορεί να βρει κάποιος εικόνες όλων των ειδών μιας περιοχής. Ξεφυλλίζοντας έναν οδηγό πεδίου, θα βρει οπωσδήποτε το είδος που αναζητά. Για την Ελλάδα, ο καλύτερος οδηγός αναγνώρισης πουλιών, είναι το βιβλίο της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας *«Τα πουλιά της Ελλάδας, της Κύπρου και της Ευρώπης»*.

Κατά την επίσκεψη στο πάρκο (ή στην αυλή), ο εμψυχωτής ενθαρρύνει τα παιδιά να αναζητήσουν τα πουλιά στον ουρανό, ανάμεσα στους θάμνους ή τα κλαδιά των δέντρων, στο έδαφος κ.λπ. και τους ζητά να τα καταγράψουν στο αντίστοιχο φύλλο. Σημειώνουν επίσης το ενδιαίτημα του κάθε είδους. Καταγράφουν εάν το συνάντησαν στο έδαφος, σε θάμνους ή/και δέντρα (βλάστηση) ή σε ανθρώπινες κατασκευές (κτίρια κ.λπ.)

Στο τέλος, γίνεται συζήτηση:

- *Πόσα διαφορετικά είδη πουλιών είδαν;*
- *Τι τα βοήθησε να τα αναγνωρίσουν;*
- *Πώς θα μπορούσαν να προσελκύσουν περισσότερα πουλιά στο πάρκο της γειτονιάς τους (ή στην αυλή τους);*

Παρατήρηση πουλιών

3

Ημερομηνία παρατήρησης	
Πάρκο	
Σχολείο/ Τμήμα	
Ομάδα	
Παρατηρητές/τριες	

Είδος	Πλήθος	Ενδιαίτημα
Κότσυφας	☐ 1-5 πουλιά ☐ 6-10 ☐ Πάνω από 10	☐ Έδαφος ☐ Βλάστηση ☐ Κτίρια-κατασκευές
Σπιτοσπουργίτης	☐ 1-5 πουλιά ☐ 6-10 ☐ Πάνω από 10	☐ Έδαφος ☐ Βλάστηση ☐ Κτίρια-κατασκευές
Καλόγερος	☐ 1-5 πουλιά ☐ 6-10 ☐ Πάνω από 10	☐ Έδαφος ☐ Βλάστηση ☐ Κτίρια-κατασκευές
Σπίνος	☐ 1-5 πουλιά ☐ 6-10 ☐ Πάνω από 10	☐ Έδαφος ☐ Βλάστηση ☐ Κτίρια-κατασκευές
Περιστέρι	☐ 1-5 πουλιά ☐ 6-10 ☐ Πάνω από 10	☐ Έδαφος ☐ Βλάστηση ☐ Κτίρια-κατασκευές
Δεκοχτούρα	☐ 1-5 πουλιά ☐ 6-10 ☐ Πάνω από 10	☐ Έδαφος ☐ Βλάστηση ☐ Κτίρια-κατασκευές
Καρακάξα	☐ 1-5 πουλιά ☐ 6-10 ☐ Πάνω από 10	☐ Έδαφος ☐ Βλάστηση ☐ Κτίρια-κατασκευές
Κοκκινολαίμης	☐ 1-5 πουλιά ☐ 6-10 ☐ Πάνω από 10	☐ Έδαφος ☐ Βλάστηση ☐ Κτίρια-κατασκευές
Λευκοσουσουράδα	☐ 1-5 πουλιά ☐ 6-10 ☐ Πάνω από 10	☐ Έδαφος ☐ Βλάστηση ☐ Κτίρια-κατασκευές
Άλλο είδος	☐ 1-5 πουλιά ☐ 6-10 ☐ Πάνω από 10	☐ Έδαφος ☐ Βλάστηση ☐ Κτίρια-κατασκευές
Άλλο είδος	☐ 1-5 πουλιά ☐ 6-10 ☐ Πάνω από 10	☐ Έδαφος ☐ Βλάστηση ☐ Κτίρια-κατασκευές
Άλλο είδος	☐ 1-5 πουλιά ☐ 6-10 ☐ Πάνω από 10	☐ Έδαφος ☐ Βλάστηση ☐ Κτίρια-κατασκευές

Ηχότοποι του πάρκου

4

με λίγα λόγια

Τα παιδιά σε μικρές ομάδες καταγράφουν την ποικιλία και την ένταση των ήχων που παράγονται σε διαφορετικά σημεία ακρόασης σε ένα πάρκο ή στη σχολική αυλή.

Αντίγραφα φύλλου δραστηριότητας, ξυλομπογιές, μολύβια

Στόχος:

Οι μαθητές/τριες να ξεχωρίζουν τους ήχους της περιοχής επίσκεψης, να χρησιμοποιούν την αίσθηση της ακοής ως μέσο ερμηνείας περιβάλλοντος, να συγκρίνουν διαφορετικά «ηχοτοπία».

Ηλικία: Για παιδιά ηλικίας 9-12 και 13-15 ετών

Ομαδική δραστηριότητα

Σε εξωτερικό χώρο

Περιγραφή

Ο εμψυχωτής εξηγεί στα παιδιά πως η υψηλή βλάστηση των πάρκων λειτουργεί ως φυσικός «φράχτης» για τους ήχους που παράγονται σε μία πόλη (αυτοκίνητα, εργασίες στο οδικό δίκτυο κ.λπ.). Ο επισκέπτης του πάρκου έχει τη δυνατότητα να αντιληφθεί ήχους οι οποίοι μέσα μια πολύβουη πόλη, χάνονται.

Παράγονται αντίγραφα του φύλλου **«Χρωματιστό ηχοτοπίο»** σε τόσα αντίτυπα όσα είναι οι ομάδες των παιδιών. Προετοιμάζονται για μία επίσκεψη στο γειτονικό πάρκο όπου οι ομάδες επιλέγουν τρία σημεία (σημεία ακρόασης):

α) Κοντά σε έναν δρόμο περιμετρικά του πάρκου.

β) Στην «καρδιά» του πάρκου.

γ) Όπου υπάρχει συχνή χρήση από επισκέπτες του πάρκου (παιδική χαρά κ.λπ.).

Σε κάθε σημείο τα παιδιά στέκονται σιωπηλά για έναν καθορισμένο χρόνο προσπαθώντας να ακροαστούν τους ήχους που γίνονται αντιληπτοί και στη συνέχεια να αναγνωρίσουν και να καταγράψουν την προέλευση του κάθε ήχου. Διακρίνουν τους ήχους που παράγουν: α) τα πουλιά που κελαηδούν ή καλούν, β) άλλα ζώα (π.χ. έντομα), γ) ο άνθρωπος (ομιλίες, μηχανήματα κ.ά.) αλλά και δ) στοιχεία της φύσης (νερό, άνεμος κ.ά.). Στο τέλος, θα πρέπει να διακρίνουν το «ηχόσημο» κάθε ακρόασης, δηλαδή στην περίπτωση μας, τον ήχο που κυριαρχεί στον χώρο. Εννοείται ότι το «ηχόσημο» μπορεί να αλλάζει ακόμα και μέσα σε μία ημέρα.

Ανάλογα με την προέλευση του ήχου επιλέγουν το αντίστοιχο τεταρτημόριο του κύκλου του φύλλου **«Χρωματιστό ηχοτοπίο»**. Το χρωματίζουν ανάλογα με την ένταση του κάθε ήχου με βάση το υπόμνημα που τους δίνεται. Οι διαφορετικές ομάδες μπορούν στο τέλος να εκθέσουν τα ηχοτοπία τους αλλά και να σχολιάσουν τα αποτελέσματα των καταγραφών τους:

- *Σε ποια σημεία ήταν πιο έντονη η παρουσία ήχων που προέρχονται από τον άνθρωπο και σε ποια λιγότερο;*
- *Σε ποια σημεία ήταν πιο έντονη η παρουσία ήχων που προέρχονται από τα πουλιά, τα έντομα ή τα στοιχεία της φύσης;*
- *Πού οφείλονται τυχόν διαφορές;*

Χρωματιστό ηχοτοπίο

4

Ημερομηνία επίσκεψης	
Πάρκο	
Σχολείο/ Τμήμα	
Ομάδα	
Ερευνητές/τριες ηχογράφοι	

α) Περιμετρικά του πάρκου

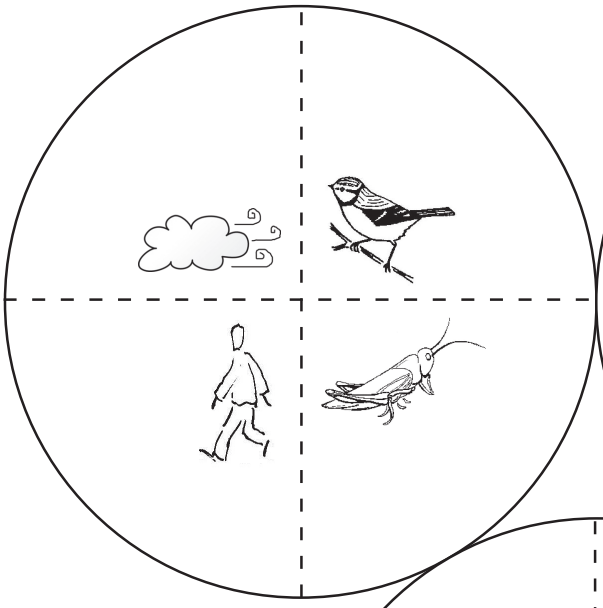

β) «Καρδιά» του πάρκου

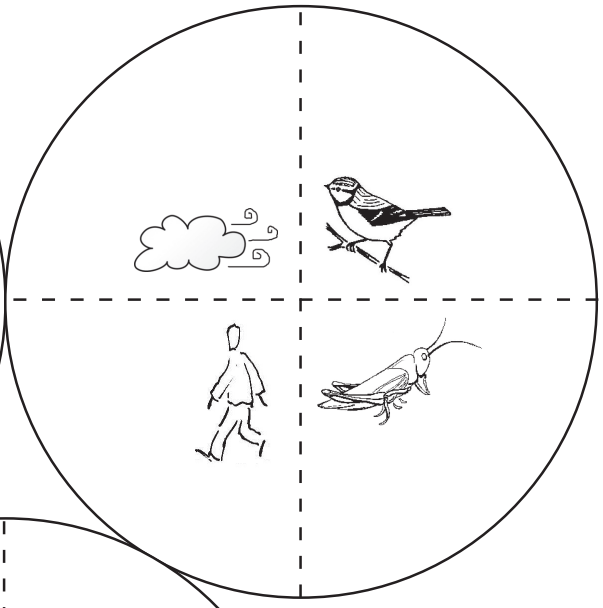

γ) Σημείο συγκέντρωσης ανθρώπων

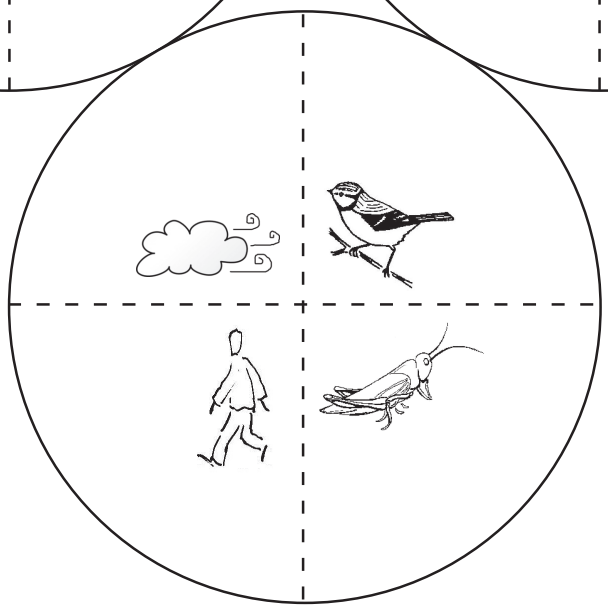

ΧΡΩΜΑΤΑ

Έντονοι ήχοι: Πράσινο

Δευτερεύοντες ήχοι: Λευκό

Ανεπαίσθητοι ήχοι: Κίτρινο

Το ιδανικό πάρκο

5

με λίγα λόγια

Λαμβάνοντας υπόψη ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά που ευνοούν τα πουλιά και την άγρια ζωή, τα παιδιά συγκρίνουν διαφορετικά τμήματα του γειτονικού πάρκου ως προς την αξία που μπορεί να έχουν για την άγρια ζωή και τον άνθρωπο.

Αντίγραφα φύλλων δραστηριότητας, ενημερωτική παρουσίαση (από το CD του υλικού), μολύβια, ξυλομπογιές, χαρτόνια Α3

Στόχος:

Οι μαθητές/τριες να είναι σε θέση να εκτιμούν βασικά χαρακτηριστικά ενός πάρκου που ευνοούν την ορθή χρήση του από τον άνθρωπο και τη διατήρηση της άγριας ζωής, να είναι σε θέση να προτείνουν μέτρα βελτίωσης του αστικού πρασίνου.

Ηλικία: Για παιδιά ηλικίας 9-12 και 13-15 ετών

Ομαδική δραστηριότητα

Στην τάξη και σε εξωτερικό χώρο

Περιγραφή

Η δραστηριότητα προτείνεται να γίνει με σπονδυλωτό τρόπο σε τρία μέρη. Ένα μέρος με ζωγραφική απεικόνιση πριν από την επίσκεψη, ένα μέρος έρευνας στο πάρκο και ένα τελευταίο μέρος απεικόνισης μετά από την επίσκεψη.

Τα παιδιά χωρίζονται σε ολιγομελείς ομάδες. Κάθε ομάδα αναλαμβάνει να αξιολογήσει ένα ή περισσότερα ισομεγέθη τμήματα του γειτονικού πάρκου.

Πριν από την αξιολόγηση, ο εμψυχωτής ενθαρρύνει τα παιδιά να ζωγραφίσουν σε ομάδες ένα φανταστικό πάρκο που είναι ιδανικό για τα πουλιά και τους ανθρώπους. Μπορεί να προηγηθεί ή να ακολουθήσει η ενημερωτική παρουσίαση **«Ένα πάρκο για τα πουλιά και τους ανθρώπους»** από το CD του υλικού. Μετά από την επίσκεψη στο πάρκο, ζητά από τα παιδιά να απεικονίσουν ξανά το ιδανικό πάρκο εντάσσοντας τυχόν νέες παραμέτρους που εντόπισαν κατά την αξιολόγηση.

Για τη διευκόλυνση της διαδικασίας προτείνεται το φύλλο **«Το πάρκο της γειτονιάς μου»**. Σε αυτό παρουσιάζεται ένα συγκεκριμένο σύστημα βαθμολόγησης ορισμένων χαρακτηριστικών στοιχείων των πάρκων που μπορεί να ευνοούν ή όχι την άγρια ζωή αλλά και τον άνθρωπο ως επισκέπτη ενός πάρκου.

Μεγαλύτερα παιδιά μπορεί να δημιουργήσουν ένα δικό τους σύστημα αξιολόγησης.

ΕΝΑ ΙΔΑΝΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΓΙΑ ΤΑ ΠΟΥΛΙΑ

- Ένα δέντρο διαμορφώνει το μικροκλίμα ενώ μπορεί να φιλοξενήσει πουλιά που κουρνιάζουν ή αναζητούν τροφή.
- Σε έναν θάμνο ή αναρριχώμενο φυτό μπορεί να κρυφτούν ή να φωλιάσουν πουλιά.

- Οι χαμηλοί θάμνοι μπορεί να μην αρέσουν σε όλους τους επισκέπτες των πάρκων είναι όμως πολύ χρήσιμοι στα πουλιά (θέσεις φωλιάσματος και κρυψώνας).
- Σαρκώδεις καρποί μπορεί να θρέψουν μεταναστευτικά ή διαχειμάζοντα πουλιά.
- Στις κοιλότητες (κουφάλες) δέντρων μπορεί να φωλιάσουν πουλιά που δεν πλέκουν φωλιές σε κλαδιά αλλά γεννούν σε τρύπες.
- Σε χαλαρούς σωρούς πετρών μπορεί να καταφύγουν ή να γεννήσουν πολλά μικρά είδη ζώων.
- Με τρυφερά φύλλα τσουκνίδων τρέφονται κάμπιες πεταλούδων.
- Με το νέκταρ λουλουδιών τρέφονται μέλισσες, πεταλούδες και άλλα έντομα.
- Στο ποτιστικό γκαζόν μπορεί να αναζητήσουν τροφή κάποια πουλιά. Ωστόσο για τη συντήρησή του σπαταλάμε νερό. Για να το αναπληρώσουμε, με φράγματα, πλημμυρίζουμε κατοικίες άλλων πουλιών.
- Η ποικιλία στη βλάστηση (ποικιλία θάμνων και δέντρων) εξυπηρετεί τις διαφορετικές ανάγκες που έχει κάθε είδος πουλιού ή κάθε ομάδα πουλιών.

Με την ολοκλήρωση της αξιολόγησης, οι ομάδες ανακοινώνουν την τελική βαθμολογία που έδωσαν στο πάρκο επιχειρηματολογώντας για τις επιλογές τους. Στη συνέχεια, συγκρίνουν τις ζωγραφιές που έκαναν πριν και μετά από την αξιολόγηση εντοπίζοντας τυχόν διαφορές.

Αφού γίνει η αξιολόγηση, τα παιδιά μπορεί να προτείνουν μέτρα βελτίωσης καταγράφοντας τις εμπειρίες και απόψεις τους στο φύλλο **«Το πάρκο θα είναι ιδανικότερο εάν...»**.

Τέλος, με βάση τις εκθέσεις τους, μπορεί να ζητήσουν ή να προτείνουν στη διοίκηση του πάρκου να λάβει συγκεκριμένα μέτρα για τη βελτίωσή του. Συντάσσουν ένα γράμμα προς αυτήν, εντοπίζουν τα στοιχεία επικοινωνίας των υπευθύνων και επιχειρούν να συναντηθούν μαζί τους ή να τους αποστείλουν την έκθεσή τους. Μπορούν επίσης να είναι σε επικοινωνία με το αρμόδιο τμήμα παρακολουθώντας την εξέλιξη του αιτήματός τους.

Το πάρκο της γειτονιάς μου

5

Ημερομηνία επίσκεψης	
Πάρκο	
Σχολείο/ Τμήμα	
Ομάδα	
Αξιολογητές/τριες	

Στον παρακάτω πίνακα βαθμολογήστε το πάρκο της γειτονιάς σας. Κυκλώστε το σύμβολο 👍 εάν παρατηρείτε θετικά στοιχεία για το πάρκο, το σύμβολο 👎 αν παρατηρείτε αρνητικά στοιχεία. Αν δεν υπάρχει κανένα από τα παρακάτω στοιχεία, δεν κυκλώνετε κανένα σύμβολο. Στο τέλος, μετράτε πόσα 👍 και 👎 συγκεντρώνει το πάρκο.

Στοιχείο	Βαθμός στοιχείου
Ποικιλία ειδών δέντρων *(πάνω από 3 διαφορετικά είδη)*	👍 👎
Ποικιλία ειδών θάμνων *(πάνω από 3 διαφορετικά είδη)*	👍 👎
Δέντρα και θάμνοι σε μεγάλη έκταση *(διαμορφώνουν το μικροκλίμα)*	👍 👎
Δέντρα και θάμνοι με σαρκώδεις καρπούς *(για να τραφούν πουλιά)*	👍 👎
Δέντρο με κοιλότητες (κουφάλες) *(μπορεί να φωλιάσουν παπαδίτσες ή άλλα πουλιά)*	👍 👎
Μνημειώδη δέντρα *(ξεχωρίζουν για το μέγεθος και την ηλικία τους)*	👍 👎
Αναρριχώμενα φυτά *(πουλιά μπορεί να κρυφτούν ή να φωλιάσουν)*	👍 👎
Αγριόχορτα *(για να τραφούν οι κάμπιες πεταλούδων και άλλα έντομα)*	👍 👎
Λουλούδια με έντομα *(έντομα όπως πεταλούδες και μέλισσες επισκέπτονται τα λουλούδια για να πιούν νέκταρ)*	👍 👎
Σωρός με πέτρες ή βραχόκηπος *(για να κρυφτούν αράχνες, χιλιόποδα, σαυράκια κ.ά.)*	👍 👎
Νερόλακκος ή λιμνούλα *(για να πιούν νερό τα πουλιά)*	👍 👎
Μονοπάτια	👍 👎
Κάδοι ανακύκλωσης	👍 👎
Κάδοι απορριμμάτων	👍 👎
Καθιστικά (παγκάκια)	👍 👎
Βρύσες (κρήνες)	👍 👎
Τουαλέτες	👍 👎
Τσιμεντόστρωση ή πλακόστρωση σε μεγάλη έκταση *(ελάχιστο ενδιαφέρον για την άγρια ζωή)*	👍 👎
Ποτιστικό γρασίδι («γκαζόν») *(σπαταλά νερό)*	👍 👎
Σκόρπια σκουπίδια	👍 👎
Ηχορρύπανση	👍 👎
ΤΕΛΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	👍 👎

Το πάρκο θα είναι ιδανικότερο εάν... 5

Όνομα μαθητή/τριας	
Σχολείο/ Τμήμα	
Το πάρκο που επισκέφθηκα	

Εδώ μπορείς να γράψεις τις σκέψεις σου σχετικά με το τι χρειάζεται για να γίνει καλύτερο το πάρκο για τα πουλιά και τους ανθρώπους:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Εδώ μπορείς να γράψεις τις σκέψεις σου για το τι θα μπορούσατε να κάνετε ως ομάδα για να γίνει καλύτερο το πάρκο για τα πουλιά και τους ανθρώπους:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Κατασκευή τεχνητής φωλιάς

6

με λίγα λόγια

Τα παιδιά καλούνται να κατασκευάσουν και να τοποθετήσουν ξύλινες τεχνητές φωλιές για πουλιά οι οποίες υποκαθιστούν τις φυσικές κοιλότητες των δέντρων.

Φύλλα δραστηριότητας, ανεξίτηλος μαρκαδόρος, ξύλινη σανίδα (πλάτους 15εκ., πάχους 1,5-2εκ. και μήκους 143εκ.), μετροταινία, ξυλοπρίονο, σφυρί, πρόκες, ξύλινο πηχάκι μήκους 15 εκ., τρυπάνι και «ποτηροτρύπανο» για τη διάνοιξη στρογγυλής τρύπας, σύρμα ή πρόκες για την τοποθέτηση της φωλιάς σε δέντρο.

Στόχος:

Οι μαθητές/τριες να προσφέρουν περισσότερες ευκαιρίες επιβίωσης σε είδη που εξοστρακίζονται από ανθρωπογενή αίτια, να ευαισθητοποιηθούν σε σχέση με την προστασία των πουλιών στο αστικό περιβάλλον.

Ηλικία: **Για παιδιά ηλικίας 6-8 (με προϋποθέσεις), 9-12 και 13-15 ετών**

Ομαδική δραστηριότητα

Στην τάξη και σε εξωτερικό χώρο

Περιγραφή

Η κατασκευή μίας ξύλινης φωλιάς για πουλιά μπορεί να γίνει στην τάξη, πάντα με την επίβλεψη ενήλικα. Η τοποθέτηση της φωλιάς μπορεί να γίνει μετά από την επίσκεψη των παιδιών στο πάρκο για παρατήρηση πουλιών. Πριν από την κατασκευή της γίνεται ανάλογη συνεννόηση με τη διοίκηση του πάρκου.

ΤΕΧΝΗΤΗ ΦΩΛΙΑ ΓΙΑ ΠΟΥΛΙΑ

Ο εμψυχωτής εξηγεί στα παιδιά πως πολλά πουλιά δεν πλέκουν σε κλαδιά τις φωλιές τους αλλά γεννούν μέσα σε φυσικές κοιλότητες, όπως είναι οι κουφάλες των ώριμων δέντρων. Εάν σε μια περιοχή δεν υπάρχουν ώριμα δέντρα μπορούμε να βοηθήσουμε τα συγκεκριμένα πουλιά φτιάχνοντας ξύλινες τεχνητές φωλιές που υποκαθιστούν τις φυσικές κοιλότητες. Σε γενικές γραμμές μία ξύλινη τεχνητή φωλιά είναι ένα κουτί με ένα άνοιγμα για είσοδο. Από εκεί και πέρα η μορφή του κουτιού και της εισόδου μπορεί να διαφέρουν ανάλογα με το είδος που θέλουμε να φιλοξενήσουμε.

Στο φύλλο **«Η ιδανική φωλιά»** παρατίθενται συμβουλές για την κατασκευή της φωλιάς. Στο φύλλο **«Ξύλινη φωλιά για τα πουλιά»** απεικονίζονται τα σχέδια για την κατασκευή της (πατρόν). Συμπληρωματικές πληροφορίες για την κατασκευή και τοποθέτησή της, ειναι διαθέσιμες στην έκδοση **«Φροντίζοντας τα πουλιά που ζουν πλάι μας»** που υπάρχει στο CD του υλικού. Για την ασφάλεια των παιδιών συνιστάται η εκ των προτέρων κοπή των ξύλων. Τα παιδιά απλά θα βιδώσουν τα ξεχωριστά κομμάτια.

Αναγράφουν σε κάθε κατασκευή τα στοιχεία τους (σχολείο, ομάδα κ.λπ.) και έναν αριθμό. Με αυτόν τον τρόπο θα μπορούν να εντοπίζουν με συστηματικό τρόπο τα είδη πουλιών που επισκέπτονται τη φωλιά τους.

Όταν οι φωλιές είναι έτοιμες, τα παιδιά απευθύνονται στον Δήμο ή στη διοίκηση του πάρκου για την τοποθέτησή τους. Ανά ομάδες επιλέγουν ένα κατάλληλο σημείο (και ένα κατάλληλο δέντρο) για την τοποθέτηση της φωλιάς τους. Οι φωλιές μπορούν να τοποθετηθούν σε σημεία που δεν προσεγγίζονται εύκολα από ανθρώπους και αρπακτικά ζώα (γάτες, κουνάβια κ.λπ.). Συνιστάται να τοποθετηθεί από 2 έως 5 μέτρα πάνω από το έδαφος.

Κατά τη διάρκεια της χρονιάς, τα παιδιά ενθαρρύνονται να επισκέπτονται το πάρκο και να καταγράφουν:

- Εάν κατοικήθηκε η φωλιά τους.
- Τη χρονική περίοδο που κατοικήθηκε.
- Τα είδη πουλιών που επέλεξαν τη φωλιά τους.

Η ιδανική φωλιά

6

Ξεκινώντας την κατασκευή τεχνητής φωλιάς αξίζει να λάβουμε υπόψη τα παρακάτω βασικά χαρακτηριστικά που αυξάνουν την επιτυχία της:

- Οι φωλιές πρέπει να είναι γερές κατασκευές, να αντέχουν σε κακές καιρικές συνθήκες και να έχουν τη δυνατότητα να αναρτηθούν σε δέντρα.
- Το υλικό κατασκευής να είναι φιλικό προς το περιβάλλον και τον άνθρωπο.
- Ένα άνοιγμα της εισόδου διαμέτρου 2,5-3 εκ. είναι κατάλληλο για τα μικροπούλια. Η είσοδος μπορεί να ανοιχθεί με ειδικό τρυπάνι και θα πρέπει να βρίσκεται στο επάνω (1/3) τμήμα της όψης.
- Εάν αυξήσουμε τις διαστάσεις, ώστε η πρόσοψη να έχει ύψος 40εκ., πλάτος 20εκ. και είσοδο διαμέτρου 5εκ., μπορεί να χρησιμοποιηθεί από δρυοκολάπτες (τσικλιτάρες), ενώ εάν η διάμετρος εισόδου αυξηθεί στα 9-12 εκ., μπορεί να φιλοξενηθεί και κάποιο νυχτόβιο είδος.
- Μια μικρή πόρτα στο πλάι ή στην κορυφή της φωλιάς θα βοηθήσει πολύ στον καθαρισμό και τη συντήρησή της.
- Το βάψιμο της φωλιάς με έντονα χρώματα δεν συνιστάται αφού είναι πιθανό να προσελκύσει θηρευτές. Τα φυσικά χρώματα είναι τα πιο κατάλληλα.
- Για το βάψιμο - συντήρηση της φωλιάς χρησιμοποιούμε οικολογικά βερνίκια ή ιδανικά λινέλαιο.
- Τουλάχιστον το εσωτερικό του κουτιού δεν πρέπει να βαφτεί.
- Για την απορροή της βροχής μπορούν να ανοιχθούν 3-4 μικρές τρύπες στο δάπεδο και να τοποθετηθεί πηχάκι στη χαραμάδα της οροφής (Σχ. 1α).
- Για την τοποθέτηση της φωλιάς σε δέντρο μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε ένα-δύο σύρματα τα οποία περνάμε γύρω από τον κορμό ή ένα κλαδί (Σχ. 1). Η φωλιά δεν πρέπει να στερεωθεί με σφικτά σύρματα που μπορεί να "πνίξουν" αργότερα τον κορμό ή τα κλαδιά.

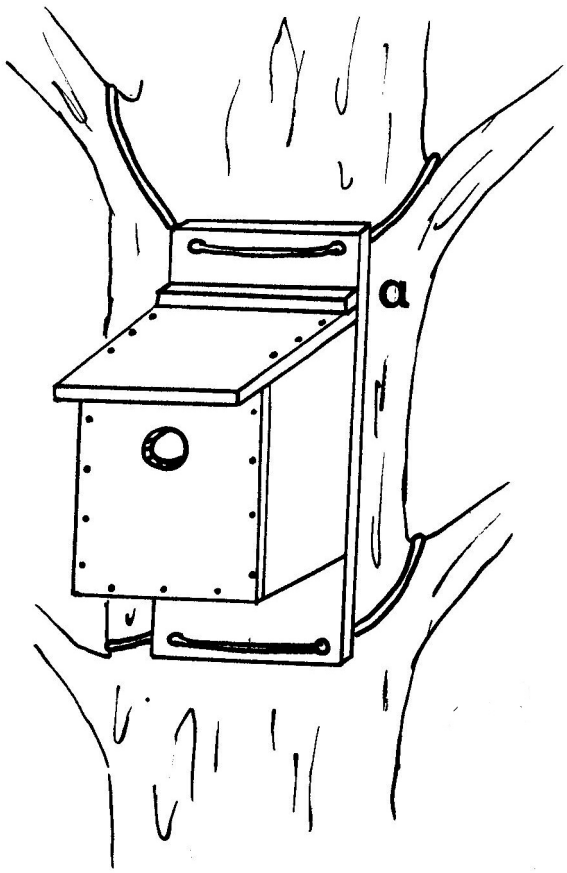

Σχ. 1

Ξύλινη φωλιά για τα πουλιά

6

Οι διαστάσεις δίνονται σε εκατοστά και έχουν υπολογιστεί για σανίδες πάχους 1,5 εκ. Μικρές διακυμάνσεις στις διαστάσεις δεν έχουν ιδιαίτερη σημασία. Εάν οι σανίδες που θα χρησιμοποιηθούν έχουν διαφορετικό πάχος, θα πρέπει να διορθώσουμε αναλόγως τις διαστάσεις του δαπέδου.

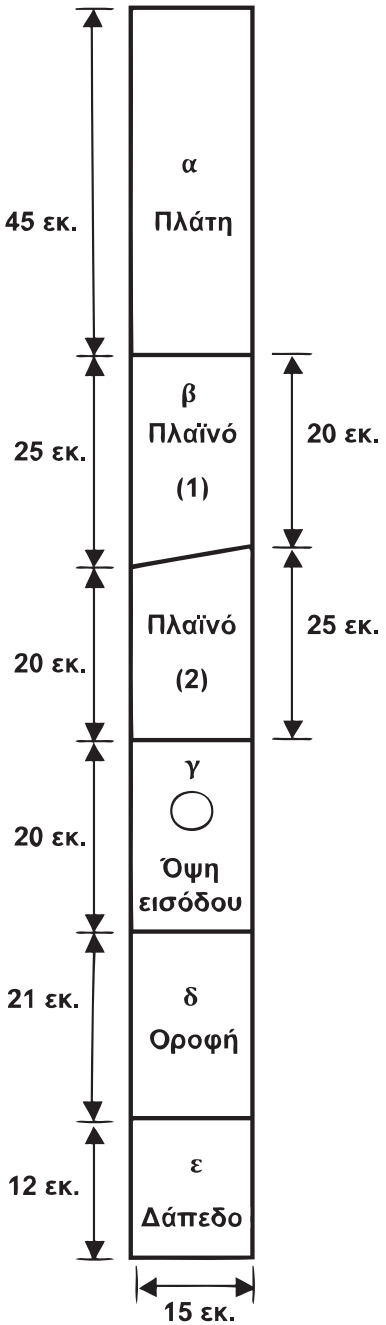

ΤΥΠΟΣ Α

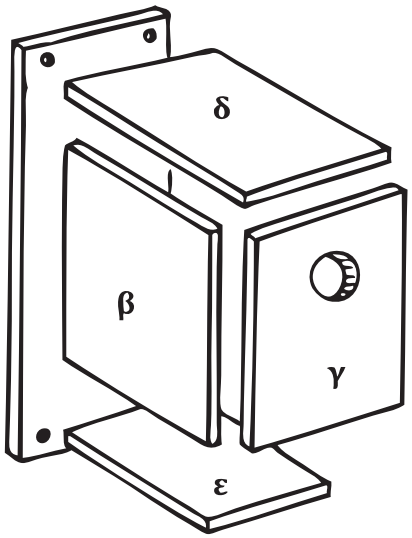

Είδη που μπορεί να χρησιμοποιήσουν τη φωλιά: (Τύπος Α):

1. Καλόγερος
2. Γαλαζοπαπαδίτσα
3. Δεντροσπουργίτης

1.

2.

3.

ΤΥΠΟΣ Β

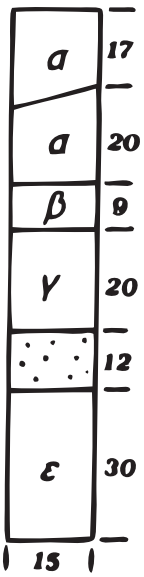

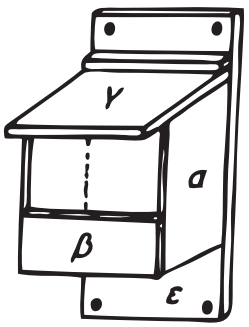

Σε μια παραλλαγή της φωλιάς, η όψη εισόδου (β) μπορεί να έχει ένα μεγάλο άνοιγμα. Αυτή η φωλιά (τύπος Β) μπορεί να χρησιμοποιηθεί από Μυγοχάφτες, Λευκοσουσουράδες, Τρυποφράκτες.

Ξενώνας εντόμων

7

με λίγα λόγια

Τα παιδιά αναζητούν στο γειτονικό πάρκο έντομα και άλλα ασπόνδυλα και τα καταγράφουν σε φύλλο που τους δίνεται. Κατασκευάζουν έναν ξενώνα για έντομα και επιστρέφουν στο πάρκο για την τοποθέτησή του.

Αντίγραφα φύλλου δραστηριότητας, μολύβια, ξύλινη σανίδα (πλάτους 15εκ., πάχους 1,5-2εκ. και μήκους 143εκ.), μετροταινία, ξυλοπρίονο, σφυρί, πρόκες, ξύλινο πηχάκι μήκους 15 εκ., τρυπάνι, συρμάτινο πλέγμα

Στόχος:

Οι μαθητές/τριες να γνωρίσουν χαρακτηριστικά είδη ασπόνδυλων, να συσχετίσουν την παρουσία κάποιων ειδών με τις τοπικές συνθήκες, να συνεισφέρουν στη διατήρηση της βιοποικιλότητας.

Ηλικία: **Για παιδιά ηλικίας 6-8, 9-12 και 13-15 ετών**

Ομαδική ή ατομική δραστηριότητα

Σε εξωτερικό χώρο και στην τάξη

Περιγραφή

Η δραστηριότητα αυτή χωρίζεται σε δύο μέρη. Το πρώτο μέρος (καταγραφή ασπόνδυλων) μπορεί να υλοποιηθεί σε συνδυασμό με τη Δραστηριότητα **«Εισαγωγή στην παρατήρηση πουλιών»**. Το δεύτερο μέρος (κατασκευή ξενώνα εντόμων) υλοποιείται σε άλλον χρόνο, αρχικά στην τάξη και στη συνέχεια στο πάρκο.

Αν υπάρχει δυνατότητα, ο εμψυχωτής εκτυπώνει έγχρωμα αντίγραφα του Οδηγού Αναγνώρισης **«Τα μικρά πλάσματα που ζουν πλάι μας»** από το CD του υλικού (όσα είναι οι ομάδες των παιδιών) ή διαφορετικά, ασπρόμαυρα αντίγραφα του φύλλου **«Τα μικρά πλάσματα γύρω μας»** (όσα είναι τα παιδιά).

Τα παιδιά κατά την περιήγησή τους στο πάρκο εστιάζουν την προσοχή τους στον μικρόκοσμο της περιοχής. Αναζητούν έντομα και άλλα ασπόνδυλα κάτω από πέτρες, ανάμεσα στα αγριόχορτα, πάνω στα φύλλα και τους κορμούς των δέντρων κ.λπ. Προειδοποιούνται για πιθανά τσιμπήματα και δίνουν προσοχή να μην βάζουν τα χέρια τους σε σημεία που δεν ελέγχουν. Μπορούν σε ομάδες να καταγράψουν στον έγχρωμο Οδηγό Αναγνώρισης τα είδη των ασπόνδυλων που παρατηρούν. Διαφορετικά, στο φύλλο **«Τα μικρά πλάσματα γύρω μας»** καταγράφουν τις δικές τους ανακαλύψεις χωρίς να είναι απαραίτητο να ακριβολογήσουν. Γίνεται συζήτηση:

- *Παρατήρησαν όλες οι ομάδες τα ίδια είδη;*
- *Παρατηρούν κάποια σχέση ανάμεσα στα είδη και το περιβάλλον (καιρικές συνθήκες);*
- *Ποια είναι η σχέση των φυτών με τα έντομα;*
- *Ποια χρώματα επικρατούν στα άνθη των αγριολούλουδων;*

ΦΥΤΑ ΚΑΙ ΕΝΤΟΜΑ

Ο εμψυχωτής εξηγεί στα παιδιά πως τα έντονα χρώματα που έχουν τα άνθη των φυτών είναι ένα δόλωμα για να προσελκύσουν τα έντομα τα οποία θα αναλάβουν να μεταφέρουν το νέκταρ των ανθών και να συμβάλλουν έτσι στη γονιμοποίηση των φυτών.

Με την επιστροφή τους στην τάξη, κατασκευάζουν έναν ξενώνα για έντομα. Η κατασκευή του μπορεί να είναι ίδια με αυτήν της φωλιάς με τη διαφορά ότι θα απουσιάζει η μπροστινή πλευρά. Συμπληρωματικά, μπορεί να τοποθετηθεί ένα διαχωριστικό μέσα στον ξενώνα δημιουργώντας δύο «ορόφους». Στο εσωτερικό του ξενώνα τοποθετούν ποικιλία υλικών που θα βρουν στο πάρκο ή αλλού στη φύση και που προσφέρουν καταφύγιο, φωλιά αλλά και θέσεις χειμέριας νάρκης στα έντομα. Τέτοια υλικά μπορεί να είναι: σειρά από κομμένα καλάμια, σωροί από πέτρες, δέσμη από κλαδιά, κουκουνάρια, δέσμη από φύλλα, πηλός.

Μετά από την τοποθέτηση των υλικών, το μπροστινό μέρος του ξενώνα μπορεί να καλυφθεί με ένα συρμάτινο πλέγμα (με αραιή πλέξη για να μπορούν να εισχωρήσουν με ασφάλεια τα έντομα) ώστε να παραμείνουν τα υλικά στη θέση τους.

Πιο απλά, μπορούν να ετοιμάσουν ένα δεμάτι από μικρά κομμάτια καλαμιών ή έναν σωρό από πέτρες που ακουμπούν στο έδαφος.

Μετά από την τοποθέτησή τους, τα παιδιά ενθαρρύνονται να επισκέπτονται το πάρκο και να καταγράφουν τις παρατηρήσεις τους:

- Κατοικήθηκαν οι ξενώνες;
- Εάν ναι, από ποια έντομα;
- Ποια εποχή;
- Πώς αναμένεται να επηρεάσει την άγρια ζωή του πάρκου ένας επιτυχημένος ξενώνας εντόμων;

Τα μικρά πλάσματα γύρω μας

7

Ημερομηνία παρατήρησης	
Πάρκο	
Σχολείο/ Τμήμα	
Ομάδα	
Παρατηρητές/τριες	
Καιρικές συνθήκες	

Εδώ μπορείς να γράψεις τα έντομα ή άλλα ασπόνδυλα (π.χ. αράχνες) που έχουν...

...ένα πόδι

Όνομα που του έδωσα:

Χρώμα:

Μοιάζει με:

Πρόχειρο σχέδιο (σκαρίφημα):

...τρία ζευγάρια πόδια

Όνομα που του έδωσα:

Χρώμα:

Μοιάζει με:

Πρόχειρο σχέδιο (σκαρίφημα):

...4 ζευγάρια πόδια

Όνομα που του έδωσα:

Χρώμα:

Μοιάζει με:

Πρόχειρο σχέδιο (σκαρίφημα):

...παραπάνω από 4 ζευγάρια πόδια

Όνομα που του έδωσα:

Χρώμα:

Μοιάζει με:

Πρόχειρο σχέδιο (σκαρίφημα):

Μία αυλή φιλική για τα πουλιά

8

με λίγα λόγια

Τα παιδιά αναλαμβάνουν τη φύτευση καρποφόρων θάμνων στη σχολική αυλή και κατασκευάζουν ταΐστρες για πουλιά τις οποίες και τοποθετούν σε δέντρα της αυλής.

Αναπαραγωγικό υλικό φυτών, χώμα, φτυάρια, γάντια για τη φύτευση, δικτάκι, τροφή πουλιών για την ταίστρα, ρηχό πιάτο (2-3 εκ.) για την ποτίστρα

Στόχος:

Οι μαθητές/τριες να συνδέσουν την επιβίωση των άγριων ειδών με τη διαθεσιμότητα τροφής και ασφαλούς καταφυγίου, να συμβάλλουν στην ενίσχυση της βιοποικιλότητας.

Ηλικία: **Για παιδιά ηλικίας 6-8 (με προϋποθέσεις), 9-12 και 13-15 ετών**

Ομαδική δραστηριότητα

Σε εξωτερικό χώρο

Περιγραφή

Τροφή και κάλυψη των πουλιών

Η εύρεση τροφής αλλά και καταφυγίου μπορεί να γίνει δύσκολη για τα πουλιά της πόλης. Η τοποθέτηση καρποφόρων δέντρων ή θάμνων στην αυλή του σχολείου θα προσφέρει τροφή αλλά και κάλυψη στα πουλιά. Ταυτόχρονα, είναι πιο πιθανό τα παιδιά να τα γνωρίσουν από κοντά καθώς θα πλησιάσουν τη σχολική αυλή. Ο εμψυχωτής επιλέγει μαζί με τα παιδιά τον διαθέσιμο χώρο στην αυλή για τη φύτευση φυτών. Απαραίτητη προϋπόθεση βέβαια είναι να υπάρχει μια ήσυχη γωνιά στην αυλή του σχολείου, κατά προτίμηση με γυμνό έδαφος (παρτέρι). Αλλιώς, η έλλειψη παρτεριού μπορεί να καλυφθεί με μεγάλες γλάστρες ή ζαρντινιέρες.

Η δράση μπορεί να γίνει σε συνεργασία με τον Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων αλλά και με τον Δήμο για την παροχή του απαραίτητου εξοπλισμού (φτυάρια, τσουγκράνες, χώμα κ.λπ.) αλλά και της απαραίτητης τεχνογνωσίας (π.χ. συμβουλές από τον γεωπόνο του Δήμου).

Προτεραιότητα πρέπει να δοθεί σε αυτοφυείς θάμνους της περιοχής οι οποίοι διαθέτουν τις καλύτερες ιδιότητες προσαρμογής στις συγκεκριμένες συνθήκες, τα πουλιά της περιοχής τους γνωρίζουν ενώ δεν έχουν ιδιαίτερες απαιτήσεις και ειδικά σε νερό.

ΜΕΡΙΚΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΦΥΤΑ ΠΟΥ ΠΡΟΣΦΕΡΟΥΝ ΤΡΟΦΗ ΚΑΙ ΚΑΛΥΨΗ ΣΤΑ ΠΟΥΛΙΑ ΕΙΝΑΙ:

- Δάφνη *Laurus nobilis*
- Κισσός *Hedera helix*
- Πυράκανθος *Pyracantha coccinea*
- Κοτονήαστρα *Cotoneaster* sp.
- Ευώνυμος *Euonymus* sp.
- Κουμαριά *Arbutus unedo*
- Κουφοξυλιά *Sambucus nigra*
- Αγιόκλημα *Lonicera* sp.
- Μυρτιά *Myrtus communis*
- Βιβούρνο *Viburnum* sp.
- Αγριελιά *Olea europaea*

Η τελική επιλογή των κατάλληλων ειδών φυτών γίνεται από τα παιδιά μετά από προσεχτική εξέταση των αυτοφυών θάμνων και άλλων ανάλογων φυτών της ευρύτερης περιοχής. Προσέχουν να επιλέξουν είδη που οι καρποί τους δεν είναι δηλητηριώδεις για τον άνθρωπο και δεν έχουν μεγάλα αγκάθια.

Αρχιτεκτονική κήπων

Κατά την επιλογή ή και τοποθέτηση των κατάλληλων φυτών, μπορούν να λάβουν υπόψη κάποιες βασικές αρχές της αρχιτεκτονικής κήπων:

- Αντοχή στο κλίμα: την αντοχή τους σε πιθανές ακραίες συνθήκες θερμοκρασίας ή άλλων κλιματικών παραμέτρων (βροχοπτώσεις κ.λπ.) της περιοχής.
- Καλλιεργητικοί παράγοντες: τον βαθμό ευαισθησίας τους σε ασθένειες, την απαιτούμενη ένταση συντήρησης κ.ά.
- Λειτουργικές χρήσεις των φυτών:
  - Αρχιτεκτονικές χρήσεις: την οριοθέτηση ενός χώρου, την κάλυψη γυμνών επιφανειών (π.χ. τοίχοι).
  - Τεχνικές χρήσεις: τη δημιουργία ευχάριστων ήχων (π.χ. θρόισμα φύλλων), ευχάριστες οσμές μέσω των ανθών.
  - Αισθητικές χρήσεις: την εναλλαγή χρωμάτων και σχημάτων.

Ταΐστρες και ποτίστρες

Κατά τους χειμερινούς μήνες, όπου η τροφή στη φύση σπανίζει, τα παιδιά μπορούν να τοποθετήσουν ταΐστρες για τα πουλιά. Η κατασκευή μπορεί να είναι πολύ απλή. Μπορούν να γεμίσουν ένα δικτάκι με διάφορους σπόρους δημητριακών, σταφίδες, κομμάτια μήλου, ανάλατα φιστίκια κ.λπ. Το δικτάκι μπορούν να το κρεμάσουν στα κλαδιά ενός δέντρου.

Επίσης, η τοποθέτηση ποτίστρας για τα πουλιά, μπορεί να φανεί πολύ χρήσιμη είτε τις πολύ ζεστές ημέρες του καλοκαιριού είτε τις πολύ κρύες του χειμώνα όπου τα πάντα παγώνουν. Η κατασκευή είναι ιδιαίτερα απλή καθώς αρκεί να τοποθετηθεί σε ένα ασφαλές μέρος (π.χ. μακριά από γάτες) ένα ρηχό πιάτο (βάθος 2-3 εκ) με νερό. Στην ίδια κατασκευή, τα πουλιά μπορούν να κάνουν το μπάνιο τους.

Ο εμψυχωτής εξηγεί στα παιδιά πως θα είναι υπεύθυνα για την ανατροφοδότηση της ταΐστρας καθώς ενδέχεται τα πουλιά να εξαρτώνται από αυτήν καθώς και για την τακτική αλλαγή του νερού στην ποτίστρα - μπανιέρα.

Περισσότερες πληροφορίες για είδη φυτών, τρόπους φύτευσής τους αλλά και για την κατασκευή ταΐστρας είναι διαθέσιμες στην έκδοση **«Φροντίζοντας τα πουλιά που ζουν πλάι μας»** που υπάρχει στο CD του υλικού.

Προσαρμογή για το γειτονικό πάρκο

Ταΐστρες και ποτίστρες για τα πουλιά μπορεί να τοποθετηθούν και στο γειτονικό πάρκο μετά από συνεννόηση με τη διοίκηση του πάρκου, επιλέγοντας τα κατάλληλα σημεία και φυσικά αναλαμβάνοντας τη συντήρησή τους. Τέλος, ανάλογα με την επιτυχία της φύτευσης αλλά και της χρήσης των φυτών από τα πουλιά, μπορούν να συντάξουν ένα κείμενο προς τον Δήμο ή τη διοίκηση του πάρκου, παροτρύνοντάς τους να κάνουν αντίστοιχες φυτεύσεις σε αυτό.

Οι ντετέκτιβ του πάρκου

9

με λίγα λόγια

Τα παιδιά ελέγχουν την αναπαραγωγική επιτυχία των πουλιών που χρησιμοποίησαν τις ξύλινες τεχνητές φωλιές. Καταγράφουν επίσης την ανθρώπινη δραστηριότητα στο πάρκο.

Αντίγραφα φύλλων δραστηριότητας, μολύβια, κιάλια (προαιρετικά)

Στόχος:

Οι μαθητές/τριες να είναι σε θέση να αξιολογούν την επιτυχία των τεχνητών φωλιών για πουλιά, να συγκεντρώνουν στοιχεία που αφορούν στην αναπαραγωγική επιτυχία των πουλιών και να εντοπίζουν το εύρος των ανθρώπινων δραστηριοτήτων σε έναν ελεύθερο χώρο (πάρκο).

Ηλικία: Για παιδιά ηλικίας 9-12 και 13-15 ετών

Ομαδική ή ατομική δραστηριότητα

Σε εξωτερικό χώρο

Περιγραφή

Ένα πάρκο αφήνει συνήθως περιθώρια τόσο για την άγρια ζωή όσο και για τον άνθρωπο. Δύο ομάδες - ντετέκτιβ αναλαμβάνουν να ελέγξουν αντίστοιχα δύο κριτήρια που είναι ενδεικτικά της αξίας ενός πάρκου. Το ένα αφορά στην αναπαραγωγική επιτυχία των πουλιών σε αυτό ενώ το άλλο στον βαθμό χρήσης του από τον άνθρωπο.

Οι ομάδες που θα ασχοληθούν με την παρακολούθηση των φωλιών μπορούν να καταγράψουν:

- Τον βαθμό επιτυχίας των φωλιών που κατασκευάστηκαν: Πόσες από τις φωλιές που τοποθετήθηκαν, όντως κατοικήθηκαν από τα πουλιά;
- Τα ιδανικά σημεία για φώλιασμα: Υπάρχουν κάποια σημεία όπου τοποθετήθηκαν φωλιές που παρουσιάζουν μεγαλύτερη αποδοχή από τα πουλιά σε σχέση με άλλα;
- Τα είδη των πουλιών που αποδέχονται τις τεχνητές φωλιές σε μια περιοχή.
- Την αναπαραγωγική επιτυχία κάθε οικογένειας πουλιών που θα χρησιμοποιήσει τεχνητή φωλιά.

Μπορούν επίσης να καταγράψουν τον τύπο φωλιάς που αποδέχονται συγκεκριμένα είδη πουλιών, το χρονικό διάστημα που απαιτήθηκε από την τοποθέτηση έως τη χρήση της φωλιάς από τα πουλιά, τον αριθμό γενεών ανά έτος που μεγαλώνουν σε κάθε φωλιά κ.λπ.

Οι ομάδες που θα ασχοληθούν με την καταγραφή των ανθρώπινων δραστηριοτήτων μπορούν να καταγράψουν:

- Επισκεψιμότητα: Τον αριθμό επισκεπτών και το είδος της δραστηριότητάς τους (άθληση, αναψυχή, ψυχαγωγία κ.λπ.).
- Καθαριότητα: Τις κατηγορίες και την ποσότητα σκουπιδιών (αλουμίνιο, χαρτί, πλαστικό κ.λπ.) και άλλων απορριμμάτων (περιττώματα ζώων συντροφιάς κ.λπ.).
- Ηχορρύπανση: Την ένταση και την προέλευση των θορύβων.

Μπορούν επίσης να καταγράψουν τις εργασίες συντήρησης που παρατηρούν (πότισμα, κλαδέματα, καθαριότητα κ.λπ.) ή άλλα σχόλιά τους.

Για τους σκοπούς αυτούς, οι ομάδες παιδιών μπορούν να συμπληρώσουν τα αντίστοιχα φύλλα **«Παρακολούθηση τεχνητής φωλιάς»** και **«Παρακολούθηση δραστηριοτήτων πάρκου»**.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΦΩΛΙΕΣ

Οι εργασίες συντήρησης συμβάλλουν στη φροντίδα των πάρκων. Προς όφελος όμως της άγριας ζωής των πάρκων, συνιστάται να αποφεύγονται καθαρισμοί θάμνων ή κλαδέματα όταν υπάρχουν φωλιές.

Ο εμψυχωτής θυμίζει στα παιδιά πως η παρακολούθηση των φωλιών γίνεται με διακριτικό τρόπο. Τα πουλιά μπορεί να εγκαταλείψουν μια φωλιά που αποδεικνύεται ανασφαλής ή να αφήσουν για πολύ ώρα νηστικούς τους νεοσσούς εάν φοβούνται να πλησιάσουν τη φωλιά τους.

Γίνεται συζήτηση:

- *Ποια είναι τα ιδανικά σημεία στο πάρκο για την τοποθέτηση μιας επόμενης τεχνητής φωλιάς;*
- *Θα μπορούσαν οι ανθρώπινες δραστηριότητες που παρατηρούν να υλοποιηθούν σε κάποιον άλλον χώρο;*
- *Τι θα μπορούσαν να κάνουν για να περιορίσουν τη ρύπανση του πάρκου;*

Τέλος, μπορούν να επαναλαμβάνουν τα παραπάνω ανά τακτά διαστήματα και στις προσωπικές τους επισκέψεις.

Προσαρμογή στην αυλή

Οι ομάδες παρακολουθούν τις τεχνητές φωλιές που τοποθέτησαν στην αυλή του σχολείου με βάση το φύλλο **«Παρακολούθηση τεχνητής φωλιάς»**. Συμπληρωματικά, διαπιστώνουν πιθανά ακατάλληλα σημεία τοποθέτησης των φωλιών (π.χ. γειτνίαση με γήπεδο σχολείου, απουσία κρυψώνας για τα πουλιά κ.λπ.).

Παρακολούθηση τεχνητής φωλιάς 9

Πάρκο	
Σχολείο/ Τμήμα	
Νο φωλιάς	
Θέση φωλιάς	
Τύπος φωλιάς	○ **Στρογγυλή είσοδος** ○ **Ανοιχτή είσοδος**
Ημερομηνία τοποθέτησης φωλιάς	

Είδος που αναπαράγεται στη φώλια:

Ημερομηνία ελέγχου	Στάδιο αναπαραγωγής 1 2 3 4 5 6	Ελεγκτές/τριες
Ημερομηνία ελέγχου	Στάδιο αναπαραγωγής 1 2 3 4 5 6	Ελεγκτές/τριες
Ημερομηνία ελέγχου	Στάδιο αναπαραγωγής 1 2 3 4 5 6	Ελεγκτές/τριες
Ημερομηνία ελέγχου	Στάδιο αναπαραγωγής 1 2 3 4 5 6	Ελεγκτές/τριες
Ημερομηνία ελέγχου	Στάδιο αναπαραγωγής 1 2 3 4 5 6	Ελεγκτές/τριες
Ημερομηνία ελέγχου	Στάδιο αναπαραγωγής 1 2 3 4 5 6	Ελεγκτές/τριες
Ημερομηνία ελέγχου	Στάδιο αναπαραγωγής 1 2 3 4 5 6	Ελεγκτές/τριες

Όπου: 1 = Πουλιά μεταφέρουν υλικά στρωσίματος φωλιάς, 2 = Μόνο ένα πουλί μεταφέρει τροφή στη φωλιά (το άλλο πιθανώς επωάζει), 3 = Και τα δύο πουλιά μεταφέρουν τροφή στη φωλιά, 4 = Νεοσσός εμφανίζεται στην είσοδο της φωλιάς, 5 = Νεοσσός πετάει έξω από τη φωλιά, 6 = Φωλιά άδειασε

Παρακολούθηση δραστηριοτήτων πάρκου 9

Ημερομηνία επίσκεψης	
Πάρκο	
Σχολείο/ Τμήμα	
Ομάδα	
Ντετέκτιβ	

Α. Επισκεψιμότητα

Πόσοι άνθρωποι βρίσκονται στο πάρκο;

Τι κάνουν;

Έρευνα/εκπαίδευση (π.χ. σχολεία)	☐
Αθλητική δραστηριότητα (τρέξιμο, ποδήλατο κ.ά.)	☐
Αναψυχή (παιχνίδι, ξεκούραση κ.ά.)	☐
Άλλο:	☐

Β. Καθαριότητα

Είδη απορριμμάτων:	Ποσότητες (τεμάχια)
Πλαστικό ☐	
Αλουμίνιο ☐	
Χαρτί ☐	
Γυαλί ☐	
Άλλο: ☐	

Γεμάτοι κάδοι (που ξεχειλίζουν): Ναι ☐ Όχι ☐

Κάδοι ανακύκλωσης (αριθμός):

Γ. Ηχορρύπανση

Ναι ☐ Όχι ☐

Πηγή θορύβου:

Ένταση ήχου: Πολύ Δυνατή ☐ Δυνατή ☐ Μέτρια ☐ Χαμηλή ☐

Σημείο του πάρκου:

Δ. Εργασίες Συντήρησης (π.χ. συλλογή σκουπιδιών, πότισμα, κλάδεμα κ.ά.)

Μονοπάτια του πάρκου

10

με λίγα λόγια

Τα παιδιά σε ομάδες σχεδιάζουν τα δικά τους μονοπάτια περιήγησης στο γειτονικό πάρκο καταγράφοντας τα σημεία ενδιαφέροντος για τα ίδια ή για έναν επισκέπτη του πάρκου.

Στόχος:

Οι μαθητές/τριες να χαράσσουν ενδιαφέρουσες διαδρομές περιήγησης και αναψυχής, να χρησιμοποιούν τους χάρτες για να προσανατολίζονται στον χώρο, να διακρίνουν τις διαφορετικές χρήσεις ενός πάρκου για τον άνθρωπο.

Ηλικία: **Για παιδιά ηλικίας 9-12 και 13-15 ετών**

Ομαδική δραστηριότητα

Αντίγραφα φύλλου δραστηριότητας, μολύβια, ξυλομπογιές, ηλεκτρονικός υπολογιστής με δυνατότητα εκτύπωσης και σύνδεσης στο διαδίκτυο

Στην τάξη και σε εξωτερικό χώρο

Περιγραφή

Αρχικά τα παιδιά σε ομάδες χρησιμοποιούν τη διαδικτυακή εφαρμογή του Google Earth για να εντοπίσουν το γειτονικό πάρκο. Κάθε ομάδα αποθηκεύει σε μορφή εικόνας την περιοχή όπου εντοπίζεται το πάρκο και τυπώνει την εικόνα. Συμπληρωματικά, μπορούν να κολλήσουν την εικόνα που τύπωσαν στο αντίστοιχο πλαίσιο του φύλλου **«Το δικό μας μονοπάτι»** (φροντίζοντας να έχει η εικόνα το αντίστοιχο μέγεθος πλαισίου). Εναλλακτικά, σχεδιάζουν στο φύλλο ένα σκαρίφημα της περιοχής όπου βρίσκεται το πάρκο.

Στη συνέχεια, ενθαρρύνονται για μία επίσκεψη στο πάρκο. Σκοπός τους είναι, να χαράξουν τις πιο ενδιαφέρουσες διαδρομές καταγράφοντας παράλληλα τα πιο αξιόλογα σημεία. Κάθε μέλος της ομάδας μπορεί ελεύθερα να επιλέξει το προσωπικό του σημείο το οποίο θα αριθμήσει πάνω στον χάρτη. Στο φύλλο **«Το δικό μας μονοπάτι»** συμπληρώνει το είδος της δραστηριότητας που θα μπορούσε να κάνει εκεί (παιχνίδι, πικ-νικ, τρέξιμο, ξεκούραση κ.λπ.). Στο τέλος, η διαδρομή που χάραξε η κάθε ομάδα θα σχηματίζει ένα ολοκληρωμένο μονοπάτι αναψυχής και περιήγησης.

Με την επιστροφή στην τάξη, συγκεντρώνονται οι απαντήσεις από όλες τις ομάδες και ομαδοποιούνται σε γενικές κατηγορίες που αφορούν τις χρήσεις των ελεύθερων χώρων όπως: α) Παρατήρηση άγριας ζωής, β) Άθληση, γ) Ψυχαγωγία, δ) Ξεκούραση/ Ηρεμία, ε) Υποδομές, στ) Παιχνίδι, ε) Αισθητική απόλαυση. Τα παιδιά μπορούν επίσης να δημιουργήσουν δικές τους κατηγορίες.

Μόλις ολοκληρώσουν, σε έναν νέο, κοινό για όλες τις ομάδες, χάρτη του πάρκου ζωγραφίζουν με διαφορετικό χρώμα το μονοπάτι κάθε ομάδας ενώνοντας τα επιλεγμένα σημεία. Φτιάχνουν ένα υπόμνημα για κάθε ένα από αυτά το οποίο θα περιγράφει συνοπτικά το είδος δραστηριότητας που μπορεί ο επισκέπτης να κάνει σε κάθε μία από αυτές τις διαδρομές. Μπορούν ακόμα και να σχεδιάσουν μία εικόνα που θα συμβολίζει κάθε κατηγορία δραστηριότητας.

Το δικό μας μονοπάτι

10

Ημερομηνία επίσκεψης	
Πάρκο	
Σχολείο/ Τμήμα	
Ομάδα	
Περιηγητές/τριες	

Η διαδρομή μας

Τα σημεία της διαδρομής μας

Επιλέγω το σημείο ☐ για .....
Επιλέγω το σημείο ☐ για .....
Επιλέγω το σημείο ☐ για .....
Επιλέγω το σημείο ☐ για .....
Επιλέγω το σημείο ☐ για .....

Ερμηνευτικές πινακίδες

11

με λίγα λόγια

Τα παιδιά έχοντας προηγουμένως συλλέξει και τεκμηριώσει πληροφορίες για το γειτονικό πάρκο, καταθέτουν τις προσωπικές τους εμπειρίες από την επαφή τους με αυτό και σχεδιάζουν τις δικές τους πινακίδες ερμηνείας.

Λευκά ή χρωματιστά χαρτόνια σε μέγεθος Α3, ξυλομπογιές, μολύβια

Στόχος:

Οι μαθητές/τριες να συντάσσουν κείμενα κατάλληλα για πινακίδες ερμηνείας αξιοποιώντας τη συνολική εμπειρία τους από την υλοποίηση των δραστηριοτήτων, να συμβάλλουν στη διάδοση της αξίας των ελευθέρων χώρων.

Ηλικία: **Για παιδιά ηλικίας 9-12 και 13-15 ετών**

Ομαδική δραστηριότητα

Στην τάξη

Περιγραφή

Τα παιδιά σχεδιάζουν τις δικές τους πινακίδες ερμηνείας οι οποίες απευθύνονται στον επισκέπτη του πάρκου. Μία πινακίδα ερμηνείας εξετάζει και αποκαλύπτει με έναν ελκυστικό τρόπο τις αξίες της περιοχής, αξιοποιεί τις προσωπικές εμπειρίες του συντάκτη και στοχεύει στην ενημέρωση αλλά και ανάπτυξη του αισθήματος ευθύνης για την περιοχή. Τα παιδιά αξιοποιούν την εμπειρία τους από την επαφή τους με το πάρκο και «αφηγούνται» τις δικές τους ιστορίες.

Στην αρχική φάση σχεδιασμού, τα παιδιά:

- Ορίζουν την κεντρική ιδέα της πινακίδας (π.χ. η ανάδειξη της σημασίας του πάρκου για την άγρια ζωή και τον άνθρωπο).
- Επιλέγουν τις θεματικές ενότητες (π.χ. η άγρια ζωή των πάρκων, σημεία ενδιαφέροντος για τον επισκέπτη, δράσεις που ωφελούν την άγρια ζωή και τον άνθρωπο, η ιστορία του πάρκου ή/ και της ευρύτερης περιοχής).
- Συγκεντρώνουν φωτογραφικό υλικό σχετικό με τις θεματικές τους ενότητες.

Έπειτα, τα παιδιά μπορούν να χωριστούν σε 3-7 ομάδες και να αναλάβουν από μία θεματική ενότητα. Ανακαλούν την εμπειρία τους από την εφαρμογή προηγούμενων δραστηριοτήτων και συντάσσουν τα κείμενά τους. Στο στάδιο αυτό, τα παιδιά:

- Διατυπώνουν τον ακριβή τίτλο (1-7 λέξεις) για την εκθεματική επιφάνεια και για τις επιμέρους θεματικές ενότητες (ο τίτλος πρέπει να είναι ακριβής και πιστός στο θέμα που ακολουθεί).
- Καταθέτουν προσωπικές εμπειρίες από τις επισκέψεις τους στα πάρκα (είδη που παρατήρησαν, σχέσεις που ανακάλυψαν μεταξύ των ειδών κ.λπ.).
- Συντάσσουν μικρά κειμένα (30-50 λέξεις) χρησιμοποιώντας απλή γλώσσα και ενεργητική φωνή ταιριάζοντας τις φωτογραφίες που έχουν επιλέξει.

Στο τέλος, σχεδιάζουν τις πινακίδες τους είτε σε ηλεκτρονική είτε σε χειρόγραφη μορφή. Μπορούν να τις τοποθετήσουν σε ένα κεντρικό σημείο του σχολείου. Εναλλακτικά, μπορούν να τις αξιοποιήσουν στο πλαίσιο διοργάνωσης μίας γιορτής στο πάρκο που επισκέφθηκαν (βλ. Δραστηριότητα: **«Η ημέρα των πάρκων»**).

Πρόκληση σε έναν περίπατο

12

με λίγα λόγια

Τα παιδιά σχεδιάζουν μία διαδικτυακή διαδρομή ερμηνείας για το γειτονικό πάρκο χρησιμοποιώντας QR Codes και την υπηρεσία Google Drive με σκοπό οι επισκέπτες του πάρκου να περιηγούνται σε αυτό με τη βοήθεια φορητών συσκευών (smartphones, tablets).

Στόχος:

Οι μαθητές/τριες να συμμετέχουν σε δράσεις ανάδειξης της αξίας των ελεύθερων χώρων, να διακρίνουν την πληροφορία που θα προσελκύσει τον επισκέπτη του πάρκου, να αξιοποιούν τις γνώσεις τους στη χρήση υπολογιστή για την ανάδειξη των ελεύθερων χώρων.

Ηλικία: **Για παιδιά ηλικίας 13-15 ετών**

Ομαδική δραστηριότητα

Υπολογιστής με δυνατότητα εκτύπωσης και σύνδεσης στο διαδίκτυο

Στην τάξη

Περιγραφή

Τα παιδιά σχεδιάζουν μια διαδρομή ερμηνείας για το γειτονικό πάρκο χρησιμοποιώντας QR Codes και την υπηρεσία Google Drive. Σκοπός είναι, οι επισκέπτες του πάρκου να περιηγούνται και να ενημερώνονται για τις αξίες του πάρκου μέσα από τη χρήση φορητών συσκευών (smartphones, tablets). Τα παιδιά αξιοποιούν τα κείμενα που συνέταξαν και το φωτογραφικό υλικό που συγκέντρωσαν στο πλαίσιο της Δραστηριότητας **«Ερμηνευτικές πινακίδες»**.

Προετοιμασία

Αρχικά ανακαλώντας την εμπειρία τους από την περιήγησή τους στο πάρκο (βλ. Δραστηριότητα **«Μονοπάτια του πάρκου»**) αποφασίζουν για τη διαδρομή ερμηνείας που θα ακολουθεί ο επισκέπτης του πάρκου. Η διαδρομή που θα επιλέξουν προτείνεται:

- Να έχει εύκολη πρόσβαση.
- Να είναι σύντομης διάρκειας (30-45 λεπτά).
- Να έχει ποικιλία και ενδιαφέρον (διαφορετικές μορφές βλάστησης, παρατήρηση πουλιών, χώροι ψυχαγωγίας, άθλησης κ.λπ.).
- Να έχει σχήμα κυκλικό ή να σχηματίζει ένα οχτώ ώστε στο τέλος της διαδρομής ο επισκέπτης να βρίσκεται ξανά στο σημείο από όπου ξεκίνησε.

Στη συνέχεια, προσδιορίζουν τα θέματα της διαδρομής (θεματικές ενότητες) και επιλέγουν το σημείο όπου βρίσκεται το καθένα από αυτά (αρκούν 5-10 σημεία). Για κάθε στάση, ετοιμάζουν ένα σύντομο κείμενο φροντίζοντας:

- Να έχει αποκαλυπτικό τίτλο και να φανερώνει τον αριθμό της στάσης (π.χ. Βήμα 1).

- Να εστιάζει σε κάτι ορατό που μπορεί να δει ο επισκέπτης περπατώντας (ένα είδος φυτού, μια συστάδα δέντρων, ένα γέρικο δέντρο κ.λπ.).
- Να προκαλεί το ενδιαφέρον του επισκέπτη.

Ειδικότερα, μπορεί: Να φανερώνει κάτι που δεν είναι ορατό με την πρώτη ματιά (π.χ. οι κουφάλες των δέντρων ως ιδανικές φωλιές για έναν Τσαλαπετεινό), να αναδεικνύει τους συσχετισμούς στη φύση (π.χ. μία κάμπια πεταλούδας θα τραφεί με τα τρυφερά φύλλα μίας τσουκνίδας), να αποκαλύπτει μία αξία των πάρκων (π.χ. τα πάρκα αποτελούν σημαντικά σημεία στάθμευσης των μεταναστευτικών πουλιών), να αναδεικνύει διαχειριστικά μέτρα (π.χ. τοποθέτηση τεχνητών φωλιών για πουλιά) κ.λπ.

Χρήση QR Codes, Google Drive και Google Maps

Αρχικά τα παιδιά αντιγράφουν τα κείμενά τους σε νέα, κοινόχρηστα έγγραφα (Google Docs) στην υπηρεσία Google Drive και στη συνέχεια συνδέουν τη διεύθυνση (link) των αρχείων με ένα QR code.

Συγκεκριμένα, ακολουθούν τα εξής βήματα:

- Στην υπηρεσία Google Drive, αντιγράφουν τα κείμενά τους τα οποία θα διαβάζει ο επισκέπτης του πάρκου. Στο κείμενο αυτό μπορούν να προσθέσουν φωτογραφίες ή εικόνες σχετικές με το συγκεκριμένο θέμα, ακόμα και βίντεο.
- Στο Google maps, στην αφετηρία, σημειώνουν τη διεύθυνση ή τις συντεταγμένες του επόμενου κάθε φορά σημείου όπου θέλουν να οδηγήσουν τον επισκέπτη. Για να εντοπίσουν τις συντεταγμένες επιλέγουν στο Google maps το πλησιέστερο σημείο ή σε περίπτωση που αυτό δεν είναι δυνατόν, καταγράφουν τις συντεταγμένες με τη χρήση GPS. Αντιγράφουν τη διεύθυνση (link) του Google maps στο αντίστοιχο αρχείο κειμένου τους. Ο σύνδεσμος αυτός θα οδηγεί τον επισκέπτη στο επόμενο σημείο της διαδρομής.
- Στο Google Drive επιλέγουν «λήψη συνδέσμου» για το αρχείο τους (με δυνατότητα κοινής χρήσης ώστε να έχουν πρόσβαση όλοι οι πιθανοί χρήστες) και αντιγράφουν τον σύνδεσμο (link) σε μία υπηρεσία QR Code Generator που μπορούν να αναζητήσουν στο διαδίκτυο. Επιλέγουν ως τύπο QR Code, τη διεύθυνση ιστοσελίδας (website address). Αποθηκεύουν το QR Code που δημιούργησαν σε μορφή εικόνας.
- Σε νέο αρχείο κειμένου του Google Drive, αντιγράφουν την εικόνα του QR Code μαζί με τον τίτλο του αρχείου τους (π.χ. Βήμα 1) ώστε να είναι αναγνωρίσιμο από τα ίδια τα παιδιά το κάθε QR Code.

Η αφετηρία της διαδρομής είναι γνωστή από πριν στον επισκέπτη. Στην αφετηρία αυτή, θα υπάρχει το πρώτο QR Code το οποίο θα οδηγήσει τον επισκέπτη στο επόμενο βήμα.

Τοποθέτηση στο πάρκο

Αφού συνεννοηθούν και λάβουν σχετική άδεια από τη διοίκηση του πάρκου, μπορούν να εκτυπώσουν ή να κολλήσουν τα QR Codes σε μικρές ξύλινες επιφάνειες και να τις τοποθετήσουν στα επιλεγμένα σημεία του πάρκου. Δεν ξεχνούν βέβαια, ότι με το πέρασμα του χρόνου η συντήρησή τους είναι απαραίτητη. Μια μη διατηρημένη πινακίδα φανερώνει εικόνα εγκατάλειψης και αποτελεί η ίδια ένα πραγματικό σκουπίδι.

Διαφορετικά, εκτυπώνουν σε χαρτί τις σελίδες με τα QR Codes και τις τοποθετούν στις επιλεγμένες τοποθεσίες στο πάρκο. Η επιλογή αυτή έχει προσωρινό χαρακτήρα και μπορεί να γίνει σε συνδυασμό με μία δράση των παιδιών. Με τη λήξη της δράσης, απομακρύνονται τα QR Codes για να τα χρησιμοποιήσουν μία επόμενη φορά.

Παιχνίδια στην αυλή

13

με λίγα λόγια

**Τα παιδιά συμμετέχουν σε παραδοσιακά παιχνίδια προσαρμοσμένα στη θεματολογία των πουλιών των πάρκων.
Στη συνέχεια, με συνεντεύξεις καταγράφουν παραδοσιακά παιχνίδια και επινοούν το δικό τους παιχνίδι (Κυνήγι Θησαυρού).**

Στόχος:

Οι μαθητές/τριες να ψυχαγωγηθούν αποκτώντας μια θετικά συναισθηματική σχέση με το πάρκο.

Ηλικία

Ανά περίπτωση (βλ. φύλλα δραστηριότητας)

Σε εξωτερικό χώρο

Περιγραφή

Ο εμψυχωτής θυμίζει στα παιδιά τα παραδοσιακά παιχνίδια που παίζονταν τα παλαιότερα χρόνια σε εξωτερικούς χώρους τα οποία βασίζονταν στην εφευρετικότητα των παιδιών και τα απλά μέσα της εποχής, ενώ οι τεχνικές τους μεταφέρονταν από γενιά σε γενιά. Γίνεται συζήτηση:

- *Πόσα από τα παιχνίδια που παίζουν σήμερα αποτελούν παραλλαγές παλαιότερων παιχνιδιών;*
- *Πόσα από αυτά παίζονταν αυτούσια και στο παρελθόν;*

Ο εμψυχωτής παρακινεί τα παιδιά να συμμετέχουν στα προτεινόμενα παιχνίδια των φύλλων **«Παιχνίδια της αυλής»** τα οποία αποτελούν παραλλαγές παραδοσιακών παιχνιδιών ή προσαρμογές από το Μεγάλο βιβλίο των παιχνιδιών (βλ. βιβλιογραφία). Ως χώρος παιχνιδιού μπορεί να επιλεχθεί το γειτονικό πάρκο ή εναλλακτικά, η αυλή του σχολείου.

Στη συνέχεια, τα παιδιά εντοπίζουν μέσα από αφηγήσεις των μεγαλύτερων μελών της οικογένειάς τους παραδοσιακά παιχνίδια (π.χ. Αγάλματα, Αλάτι χονδρό - αλάτι ψιλό, Τυφλόμυγα, Περνά - περνά η μέλισσα, Ο λύκος και τ' αρνάκι, Αμπάριζα κ.ά.) τα οποία μπορούν και να προσαρμόσουν. Ορίζουν ως θεματολογία την άγρια ζωή των πάρκων, διατυπώνουν τον σκοπό του παιχνιδιού, εφευρίσκουν τους κανόνες, εκτιμούν τον αριθμό των παικτών καθώς και τα απαραίτητα υλικά.

Μπορούν επίσης να σχεδιάσουν το δικό τους Κυνήγι Θησαυρού στο γειτονικό πάρκο. Ο εμψυχωτής δημιουργεί 2-3 ομάδες παιδιών οι οποίες αναλαμβάνουν να επινοήσουν γρίφους σχετικούς με τη θεματολογία των πάρκων. Τους αντιγράφουν σε λευκές κόλλες τις οποίες τοποθετούν σε συγκεκριμένα σημεία των πάρκων. Κάθε απάντηση στον γρίφο θα πρέπει να οδηγεί τους παίκτες σε ένα συγκεκριμένο σημείο του πάρκου. Η απάντηση στον τελευταίο γρίφο οδηγεί στον «θησαυρό» που έχει φροντίσει να κρύψει από πριν η ομάδα. Οι ομάδες παίζουν εναλλάξ το Κυνήγι Θησαυρού της κάθε ομάδας.

Μπορούν να σχεδιάσουν το Κυνήγι Θησαυρού χρησιμοποιώντας QR Codes και την υπηρεσία Google Drive (βλ. Δραστηριότητα **«Πρόσκληση σε έναν περίπατο»**).

Ακολουθούν 7 προσαρμοσμένα παιχνίδια.

Παιχνίδια της αυλής

13

Πόσα πουλιά ξέρεις;

Ηλικία: 6 ετών και πάνω
Χρόνος: 5-10 λεπτά
Αριθμός παικτών: 5 ή/ και περισσότεροι
Υλικά: Κανένα

Περιγραφή:

Τα παιδιά κάθονται σε κύκλο. Ο πρώτος παίκτης λέει το όνομα ενός πουλιού (π.χ. Κότσυφας). Ο δεύτερος παίκτης επαναλαμβάνει το πρώτο όνομα και προσθέτει ένα ακόμα (π.χ. Σπουργίτης). Κάθε επόμενος παίκτης επαναλαμβάνει όλα τα ονόματα που έχουν ειπωθεί από τους προηγούμενους προσθέτοντας ένα ακόμα. Όταν κάποιος παίκτης δεν θυμάται τη σειρά, οι υπόλοιποι μπορούν να τον βοηθήσουν να θυμηθεί τη σωστή σειρά.

Το παιχνίδι σταματά όταν ο πρώτος παίκτης επαναλάβει όλα τα ονόματα με τη σωστή σειρά (χωρίς πια να προσθέσει ένα ακόμα) ή όταν κανένας παίκτης δεν μπορεί να θυμηθεί πια τη σωστή σειρά.

Για μεγάλες ομάδες παιδιών (π.χ. πάνω από 12), προτείνεται η δημιουργία δύο ομάδων.

Πιθανά ονόματα πουλιών της πόλης

1. Σπουργίτης
2. Κότσυφας
3. Τσαλαπετεινός
4. Κοκκινολαίμης
5. Καρδερίνα
6. Μυγοχάφτης
7. Καλόγερος
8. Σουσουράδα
9. Δεκοχτούρα
10. Καρακάξα
11. Περιστέρι
12. Φλώρος

Για παιδιά μικρής ηλικίας, μπορούν να επιλεχθούν πιο γενικές ονομασίες όπως: χελιδόνι, πάπια, γεράκι, αετός, σπουργίτης, σουσουράδα, περιστέρι, γλάρος κ.λπ.

(Προσαρμογή από το Μεγάλο Βιβλίο των Παιχνιδιών, σελ. 10, Παιχνίδι 8).

Πριν από την εκκίνηση του παιχνιδιού μπορεί να προηγηθεί ως μικρή εισαγωγή, μία παραλλαγή του γνωστού παιχνιδιού «Χαλασμένο τηλέφωνο». Ο εμψυχωτής δημιουργεί δύο μεγάλες ομάδες παιδιών και κάθε μία σχηματίζει έναν κύκλο. Ψιθυρίζει γρήγορα μια δύσκολη λέξη στον πρώτο παίκτη του ενός κύκλου χωρίς να ακουστεί από τους υπόλοιπους παίκτες. Με τη σειρά του ο πρώτος παίκτης ψιθυρίζει τη λέξη στο αυτί του επόμενου κ.ο.κ. Ο τελευταίος παίκτης θα πει τη λέξη δυνατά και αν την πει σωστά η ομάδα κερδίζει. Επαναλαμβάνει το ίδιο με τη δεύτερη ομάδα.

Μπορεί να χρησιμοποιήσει ως λέξεις, δύσκολες, πολυσύλλαβες ονομασίες πουλιών των πάρκων όπως: Τρυποφράκτης Λευκοσουσουράδα, Μαυροτσιροβάκος, Μαυροσκούφης, Δεντροφυλλοσκόπος, Καμποδεντροβάτης, Δενδροσπουργίτης, Γαλαζοπαπαδίτσα.

Παιχνίδια της αυλής

13

Πετάει πετάει

Ηλικία: 6 ετών και πάνω
Χρόνος: 10 λεπτά
Αριθμός παικτών: 4 ή/ και περισσότεροι
Υλικά: Κανένα

Περιγραφή:

Τα παιδιά κάθονται σε κύκλο. Ο εμψυχωτής διατυπώνει μία σειρά από προτάσεις που αφορούν στη ζωή των άγριων πουλιών (φυσιολογία, συμπεριφορά κ.λπ.) και ζητάει από τα παιδιά να αναγνωρίσουν αν είναι αλήθεια ή ψέματα. Τα παιδιά, αν θεωρούν ότι η πρόταση περιγράφει μια αλήθεια, σηκώνονται όρθια ενώ ταυτόχρονα παίρνουν μία συγκεκριμένη στάση που έχει συμφωνηθεί από πριν (π.χ. πέταγμα= χέρια τεντωμένα στο πλάι με ελαφριά κίνηση, ράμφος= ακουμπούν τον δείκτη του χεριού τους στη μύτη και τον αντίχειρα στο πηγούνι σχηματίζοντας ένα ράμφος, ουρά= χέρια πίσω από την πλάτη με ενωμένες τις παλάμες). Στην αντίθετη περίπτωση, παραμένουν καθιστά.

Όταν κάποιος κάνει λάθος, βγαίνει από το παιχνίδι. Το παιχνίδι τελειώνει όταν μείνει ένας ή κανένας παίκτης.

Κάθε παίκτης που βγαίνει από το παιχνίδι, για να συνεχίσει να είναι μέλος της δραστηριότητας, μπορεί να κάθεται κοντά στον εμψυχωτή και να προσπαθεί να επηρεάσει τους υπόλοιπους παίκτες μόνο με κινήσεις.

Ο εμψυχωτής μπορεί να επιλέξει όποιες από τις παρακάτω προτάσεις κρίνει κατάλληλες για την ηλικία των παιδιών ή μπορεί να εφεύρει δικές του.

1. Τα πουλιά είναι τα μόνα ζώα που έχουν πούπουλα. (Α)
2. Όλα τα πουλιά πετούν. (Ψ - *Κάποια πουλιά, όπως ο πιγκουίνος και η στρουθοκάμηλος, δεν μπορούν να πετάξουν*)
3. Όλα τα πουλιά έχουν ράμφος. (Α)
4. Τα πουλιά έχουν τέσσερα πόδια. (Ψ - *Έχουν δύο πόδια και δύο φτερά*)
5. Όλα τα πουλιά κάνουν αβγά. (Α)
6. Όλα τα πουλιά κελαηδούν. (Ψ - *Ο πελαργός αναπληρώνει το κελάηδημα με δυνατό κροτάλισμα του ράμφους*)
7. Τα πουλιά έχουν αυτιά. (Α - *Τα πουλιά έχουν αυτιά και μπορούν να ακούν τους θορύβους μας*)
8. Τα περισσότερα πουλιά τρώνε ψίχουλα. (Ψ - *Το ψωμί δεν θεωρείται ιδιαίτερα θρεπτική τροφή για τα πουλιά*)
9. Τα αηδόνια μας επισκέπτονται την άνοιξη. (Α - *Έρχονται στη χώρα μας στα μέσα της άνοιξης και αναχωρούν το φθινόπωρο*)
10. Τα μόνα πουλιά που ζουν στις πόλεις είναι τα σπουργίτια (Ψ - *Στις πόλεις βρίσκουν καταφύγιο πολλά ακόμα είδη πουλιών*)

(Προσαρμογή από το Μεγάλο Βιβλίο των Παιχνιδιών, σελ. 76, Παιχνίδι 93).

Παιχνίδια της αυλής

13

Η ουρά του πουλιού

Ηλικία: 6 ετών και πάνω
Χρόνος: 15 λεπτά
Αριθμός παικτών: 4 ή/ και περισσότεροι
Υλικά: Λευκές κόλλες, μολύβι, μαντήλι

Περιγραφή:

Ο εμψυχωτής σχεδιάζει σε μια λευκή κόλλα ένα πουλί χωρίς ουρά. Προτείνεται το σκίτσο να είναι σε τέτοιο μέγεθος ώστε να γεμίζει τη λευκή κολλά. Μπορεί να χρησιμοποιήσει ως πρότυπο τις οδηγίες στο παρακάτω σχήμα.

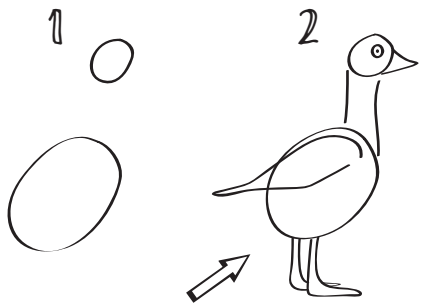

Τα παιδιά κάθονται σε κύκλο. Ο πρώτος παίκτης κοιτάει για λίγα δευτερόλεπτα το σκίτσο του πουλιού και κλείνει τα μάτια του με ένα μαντίλι. Παίρνει το μολύβι και προσπαθεί να σχεδιάσει την ουρά στο σωστό σημείο (βλ. βέλος στο παραπάνω σχήμα). Ανοίγει τα μάτια και βλέπει σε ποιο σημείο έφτιαξε την ουρά. Ο δεύτερος παίκτης κοιτά για λίγα δευτερόλεπτα τη νέα εικόνα, κλείνει τα μάτια με το μαντίλι και προσπαθεί να σχεδιάσει εκ νέου την ουρά. Συνεχίζουν οι επόμενοι παίκτες.

Το παιχνίδι τελειώνει όταν η ουρά σχεδιαστεί στο σωστό σημείο ή στο πιο κοντινό σε αυτό.

Σε περίπτωση που δεν έχουν παίξει όλα τα παιδιά, ο εμψυχωτής φροντίζει να έχει ένα δεύτερο σκίτσο για να σχεδιάσουν και τα υπόλοιπα. Το ίδιο προτείνεται και σε μεγάλες ομάδες παιδιών όπου μετά από τις πρώτες προσπάθειες το σκίτσο θα διακρίνεται δύσκολα.

Εναλλακτικά, μπορεί να δώσει σε δύο ή περισσότερες ομάδες παιδιών κόλλες με διαφορετικά σχέδια πουλιών. Σε κάθε σχέδιο απουσιάζει από ένα διαφορετικό μέρος του σώματος ενός πουλιού (ράμφος, πόδια, ουρά, μάτια). Κάθε μέλος της ομάδας επιχειρεί να σχεδιάσει το αντίστοιχο μέρος του πουλιού στο σωστό σημείο. Στο τέλος, οι ομάδες παρουσιάζουν τα πρωτότυπα έργα τους.

Στο τέλος, μπορούν να δώσουν κίνηση στο παιχνίδι. Τα παιδιά μπαίνουν στη σειρά το ένα πίσω από το άλλο και πιάνουν τη μέση του μπροστινού τους. Ο τελευταίος παίκτης στη σειρά τοποθετεί ένα μαντήλι («ουρά») στο πίσω μέρος του παντελονιού του (στην τσέπη ή στη ζώνη του) ώστε να εξέχει. Ο πρώτος παίκτης της σειράς προσπαθεί να πιάσει την «ουρά του πουλιού» χωρίς όμως οι παίκτες που βρίσκονται πίσω του να αφήσουν τη μέση του μπροστινού τους καθώς έτσι θα «κοπεί» η «ουρά του πουλιού».

(Προσαρμογή παραδοσιακού παιχνιδιού «Η ουρά του Γαϊδάρου»).

Παιχνίδια της αυλής

13

Ο μαέστρος

Ηλικία: 6 ετών και πάνω
Χρόνος: 10 λεπτά
Αριθμός παικτών: 6 ή/ και περισσότεροι
Υλικά: Κανένα

Περιγραφή:

Ο εμψυχωτής ανακοινώνει στα παιδιά τα ονόματα από 4-5 είδη πουλιών. Τα παιδιά αποδίδουν μία χαρακτηριστική κίνηση για κάθε ένα από τα είδη πουλιών. Εναλλακτικά η κίνηση δίνεται από τον εμψυχωτή.

Μόλις συμφωνήσουν για την κίνηση του κάθε είδους, ένα από τα παιδιά κρύβεται ή κλείνει τα μάτια του. Ο εμψυχωτής επιλέγει τυχαία ένα από τα υπόλοιπα παιδιά, το οποίο γίνεται ο «μαέστρος». Ο «μαέστρος» επιλέγει και αναπαριστά τις κινήσεις που συμφώνησαν προηγουμένως, με τη σειρά που εκείνος επιθυμεί. Κάθε φορά που ο «μαέστρος» αλλάζει κίνηση, ακολουθούν γρήγορα και συντονισμένα και οι υπόλοιποι παίκτες.

Σκοπός είναι, ο παίκτης που είχε κλειστά τα μάτια του να αντιληφθεί ποιος είναι ο «μαέστρος». Η κατάλληλη ευκαιρία για αυτό είναι όταν ο «μαέστρος» αλλάζει κίνηση.

Το πρώτο μέρος του παιχνιδιού τελειώνει όταν αποκαλυφθεί ο «μαέστρος» ή όταν ο παίκτης μαντέψει λάθος. Ο εμψυχωτής επιλέγει τυχαία ένα άλλο παιδί το οποίο με τη σειρά του γίνεται ο «μαέστρος».

Πιθανές κινήσεις πουλιών της πόλης

- Δεκοχτούρα: Ελαφριά κίνηση του κεφαλιού μπρος-πίσω.
- Τσαλαπετεινός: Οι παλάμες ενωμένες ακουμπούν πάνω στο κεφάλι κεφάλι (σχηματίζουν το λοφίο του), κίνηση μπρος-πίσω (το λοφίο του Τσαλαπετεινού ανασηκώνεται σε τακτά διαστήματα).
- Κοκκινολαίμης: Μικρά πηδηματάκια μπροστά.
- Κουκουβάγια: Περικυκλική κίνηση (180°) του κεφαλιού.
- Σουσουράδα: Τα χέρια πίσω από την πλάτη με ενωμένες τις παλάμες (σχηματίζουν την ουρά της), γρήγορη κίνηση των χεριών πάνω-κάτω.
- Σπίνος: Φτερούγισμα.

(Προσαρμογή από το παραδοσιακό παιχνίδι «Ο μαέστρος»).

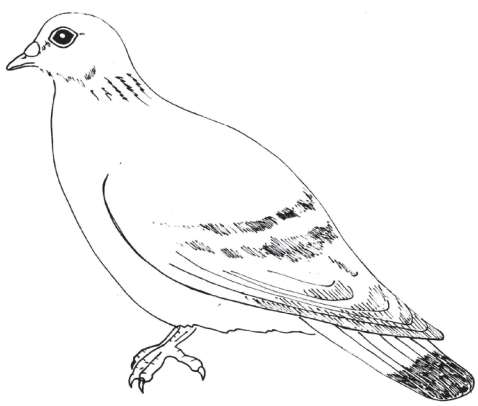

Παιχνίδια της αυλής

13

Κυνηγητό στις πυκνές φυλλωσιές του πάρκου

Ηλικία: 7 ετών και πάνω
Χρόνος: 5-10 λεπτά
Αριθμός παικτών: 11 ή/ και περισσότεροι
Υλικά: Κανένα

Περιγραφή:

Τα παιδιά στοιχίζονται σε 3, 4 ή 5 σειρές. Κάθε σειρά αποτελείται από 3, 4 ή 5 παιδιά. Δύο από τα παιδιά, μένουν εκτός των σειρών. Το ένα από αυτά εκπροσωπεί ένα είδος πουλιού (θηρευτής) και το άλλο την τροφή του (θήραμα).

Σκοπός είναι το είδος πουλιού να πιάσει το θήραμά του (ή το θήραμα να αποφύγει τον θηρευτή του!). Ο θηρευτής κυνηγάει το θήραμα ανάμεσα από τις σειρές των παιδιών (κάνοντας ζιγκ - ζαγκ). Η αποστολή τους όμως δυσκολεύει καθώς ο εμψυχωτής καλεί τα παιδιά που βρίσκονται στις σειρές να στοιχίσουν μπροστά ή στο πλάι τα χέρια τους (ώστε να ακουμπούν τον ώμο του μπροστινού τους ή τα επίσης τεντωμένα χέρια του πλαϊνού τους) δίνοντας τις αντίστοιχες οδηγίες («στοίχιση μπροστά» ή «στοίχιση στο πλάι»). Με αυτόν τον τρόπο «εμποδίζουν» ή «απελευθερώνουν» αντίστοιχα το θήραμα ή/ και τον θηρευτή.

Το πρώτο μέρος του παιχνιδιού τελειώνει όταν ο θηρευτής πιάσει το θήραμα ή όταν περάσουν λίγα λεπτά και ο θηρευτής δεν έχει καταφέρει να πιάσει το θήραμά του. Γρήγορα, ο εμψυχωτής επιλέγει τυχαία δύο νέα παιδιά τα οποία βγαίνουν από τις σειρές και εκπροσωπούν εκ νέου τον θηρευτή και το θήραμα. Το παιχνίδι τελειώνει όταν όλα τα παιδιά έχουν βγει εκτός σειρών ή όταν το κρίνει ο εμψυχωτής ή τα παιδιά.

Είδη πουλιών και η τροφή τους

- Τσαλαπετεινός και κάμπια
- Κότσυφας και σκουλήκι
- Χελιδόνι και κουνούπι
- Μυγοχάφτης και μύγα
- Κουκουβάγια και ποντίκι

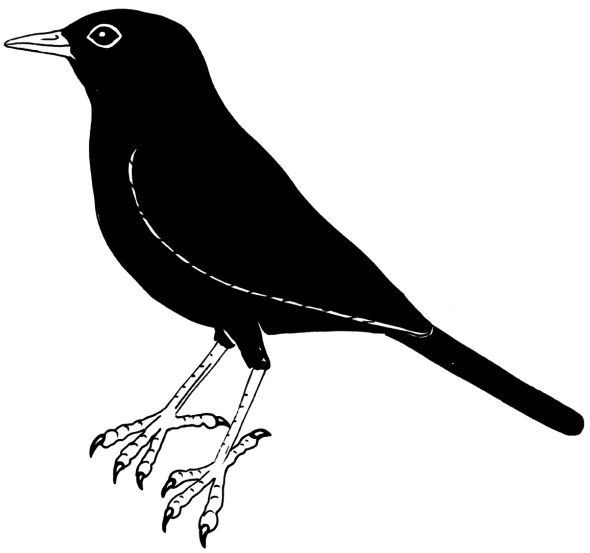

Παιχνίδια της αυλής

13

Το κυνήγι της τροφής

Ηλικία: 6 ετών και πάνω
Χρόνος: 20 λεπτά
Αριθμός παικτών: 15 ή/ και περισσότεροι
Υλικά: Λευκές κόλλες, σελοτέιπ, μαρκαδόρος

Περιγραφή:

Ο εμψυχωτής δημιουργεί 4 ομάδες παιδιών. Ψιθυρίζει στα αυτιά των παιδιών το όνομα της ομάδας που εκπροσωπούν. Τα παιδιά δεν πρέπει να αποκαλύψουν στους υπόλοιπους σε ποια ομάδα ανήκουν. Οι ομάδες είναι:

1. Φρούτο
2. Ποντίκι
3. Νεοσσός Κουκουβάγιας
4. Καρακάξα

Εξηγεί στα παιδιά ότι είναι μέρη μίας τροφικής αλυσίδας που ξεκινά με ένα φρούτο που το τρώνε τα ποντίκια, που το τρώνε οι νεοσσοί της Κουκουβάγιας, που τους τρώνε οι Καρακάξες.

Από τα υψηλότερα προς τα χαμηλότερα μέρη της αλυσίδας, ο αριθμός των παιδιών ανά ομάδα μειώνεται. Σε μία ομάδα 15 παιδιών ο αριθμός των παιδιών ανά ομάδα μπορεί να είναι: Φρούτο = 6, Ποντίκια = 5, Νεοσσοί = 3 και Καρακάξα = 1.

Κάθε παίκτης κολλάει στην πλάτη του ένα χαρτί το οποίο αναγράφει το είδος της ομάδας που εκπροσωπεί, χωρίς να τον δουν οι υπόλοιποι. Οι παίκτες διασκορπίζονται στην ευρύτερη περιοχή του παιχνιδιού και κρύβονται. Ο εμψυχωτής δίνει σήμα (π.χ. 3 παλαμάκια) και τα παιδιά φανερώνονται διστακτικά από τις κρυψώνες τους.

Σκοπός είναι τα υψηλότερα άτομα της τροφικής αλυσίδας να εντοπίσουν και να «συλλάβουν» την «τροφή» τους, εκτός φυσικά από τα άτομα της χαμηλότερης αλυσίδας που πρέπει να αποφύγουν να «συλληφθούν». Όταν ένας παίκτης συναντήσει έναν άλλον θα μάθει σε ποια ομάδα είναι μονάχα όταν καταφέρει να δει την πλάτη του. Όταν ένας παίκτης πιάσει έναν άλλον, τότε ο δεύτερος εντάσσεται στην ομάδα του θηρευτή του.

Κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού, οι παίκτες δεν επιτρέπεται να μιλήσουν ώστε να μην αποκαλυφθεί η ταυτότητα του καθενός.

Το παιχνίδι τελειώνει όταν λήξει ο χρόνος που έχει οριστεί αρχικά από τον εμψυχωτή.

Με το τέλος του παιχνιδιού, μπορεί να γίνει συζήτηση:

- *Τι θα συμβεί εάν αυξηθούν οι Καρακάξες σε ένα πάρκο;*

(Προσαρμογή από το Μεγάλο Βιβλίο των Παιχνιδιών, σελ. 171, Παιχνίδι 231).

Παιχνίδια της αυλής

13

Το μαντήλι

Ηλικία: 7 ετών και πάνω
Χρόνος: 10 λεπτά
Αριθμός παικτών: 8 ή/ και περισσότεροι
Υλικά: Ένα μαντήλι (ή ένα άλλο αντικείμενο, π.χ. μία πέτρα)

Περιγραφή:

Ο εμψυχωτής χωρίζει τα παιδιά σε δύο ισάριθμες μεγάλες ομάδες (4-8 παιδιά ανά ομάδα). Οι δύο ομάδες εκπροσωπούν δύο είδη πουλιών που ανταγωνίζονται την ίδια τροφή. Μπορεί να είναι δύο σποροφάγα ή δύο εντομοφάγα πουλιά.

Πιθανές ονομασίες των ομάδων

- Σπουργίτες και Καρδερίνες (σποροφάγα)
- Τσαλαπετεινοί και Στριτσίδες (εντομοφάγα)

Σε κάθε παίκτη κάθε ομάδας αντιστοιχεί ένας αριθμός (ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών ανά ομάδα: 1, 2, 3, 4 κ.ο.κ.). Τα παιδιά της κάθε ομάδας τοποθετούνται το ένα δίπλα στο άλλο ενώ οι δύο ομάδες βρίσκονται αντικριστά σε δύο παράλληλες γραμμές ώστε ο παίκτης με τον αριθμό 1 της πρώτης ομάδας να βρίσκεται απέναντι από τον παίκτη με τον αριθμό 1 της δεύτερης ομάδας. Μεταξύ των ομάδων υπάρχει απόσταση λίγων μέτρων (5 έως 10 μέτρα).

Ανάμεσα στις δύο ομάδες και σε ίση απόσταση μεταξύ τους, ο εμψυχωτής χαράσσει στο χώμα (ή σημαδεύει με κιμωλία) έναν κύκλο. Μέσα στον κύκλο τοποθετεί ένα μαντήλι (ή μία πέτρα ή ένα άλλο αντικείμενο) το οποίο συμβολίζει την τροφή των πουλιών (σπόρος ή έντομο).

Σκοπός του παιχνιδιού είναι να καταφέρει ο κάθε παίκτης να πάρει το μαντήλι από τον κύκλο χωρίς να τον πιάσει ο παίκτης της αντίπαλης ομάδας. Ο εμψυχωτής εκφωνεί έναν αριθμό και οι δύο παίκτες με τον αριθμό αυτόν ξεκινούν να πιάσουν την «τροφή» τους.

Ο παίκτης που καταφέρνει να πιάσει το μαντήλι τρέχει πίσω στην ομάδα του ενώ ο παίκτης της άλλης ομάδας προσπαθεί να τον πιάσει. Αν καταφέρει να πάει το μαντήλι στην ομάδα του, τότε αυτή κερδίζει την «τροφή» της που ισοδυναμεί με έναν ενεργειακό πόντο. Αν όμως τον πιάσει ο παίκτης της άλλης ομάδας, τότε ο πόντος πάει σε αυτήν. Οι πόντοι συμβολίζουν την ενέργεια που κρατάει ζωντανά τα πουλιά και μπορούν να αποδοθούν ως η απαραίτητη τροφή για αυτά.

Ο εμψυχωτής μπορεί να εκφωνήσει περισσότερους από έναν αριθμό ταυτόχρονα αυξάνοντας την πιθανότητα να πιάσει ένας παίκτης το μαντήλι.

(Προσαρμογή του παραδοσιακού παιχνιδιού «Το μαντήλι» ή «Το μαντηλάκι»).

Η ημέρα των πάρκων

14

με λίγα λόγια

Τα παιδιά οργανώνουν μία εκδήλωση στο γειτονικό πάρκο αναδεικνύοντας τη σημασία των πάρκων για τα πουλιά και τους ανθρώπους. Υποστηρικτικά, κατασκευάζουν μάσκες με θέμα τα πουλιά των πάρκων.

Στόχος:

Οι μαθητές/τριες να ενεργοποιηθούν για την προστασία του γειτονικού πάρκου, να κατανοήσουν τη σημασία της διάχυσης της πληροφορίας, να ψυχαγωγηθούν.

Ηλικία: **Για παιδιά ηλικίας 9-12 και 13-15 ετών**

Ομαδική δραστηριότητα

Αντίγραφα φύλλων δραστηριότητας (προαιρετικά), ξυλομπογιές, ψαλίδια, σελοτέιπ, λάστιχο του μέτρου ή λαστιχάκια (για την κατασκευή της μάσκας)

Στην τάξη και σε εξωτερικό χώρο

Περιγραφή

Τα παιδιά σε συνεννόηση με τη διοίκηση του πάρκου, οργανώνουν μία γιορτή με σκοπό να διαδώσουν την αξία των πάρκων για τα πουλιά και τους ανθρώπους αλλά και να ψυχαγωγηθούν. Αφορμή μπορεί να είναι η λήξη της σχολικής χρονιάς ή η Ευρωπαϊκή Ημέρα Πάρκων (24 Μαΐου).

Αποφασίζουν για τι είδους δράσεις επιθυμούν να εντάξουν στη γιορτή τους. Ανάλογα με τα διαθέσιμα μέσα, πιθανές ιδέες μπορεί να είναι:

- Παρουσίαση των δράσεων τους (προφορική, γραπτή μέσα από τη δημιουργία αφίσας, θεατρικά δρώμενα κ.λπ.).
- Έκθεση με τα έργα που δημιούργησαν (πινακίδες ερμηνείας, ζωγραφικές απεικονίσεις του Ιδανικού Πάρκου).
- Εργαστήρια κατασκευής τεχνητής φωλιάς για πουλιά.
- Κυνήγι Θησαυρού (είτε με τον παραδοσιακό τρόπο είτε με QR Codes).
- Οργανωμένες περιηγήσεις από τα παιδιά (με ή χωρίς τη χρήση QR Codes από τους επισκέπτες).

Υποστηρικτικά στις δράσεις τους, μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις μάσκες με θέμα τα πουλιά του πάρκου από τα φύλλα **«Μάσκες πουλιών της πόλης»** για θεατρικά δρώμενα, ρόλους πουλιών-ξεναγών στο πάρκο, ομαδικά παιχνίδια κ.λπ.

Τα παιδιά σε ομάδες αναλαμβάνουν τις επιμέρους ενέργειες που απαιτούνται μέχρι την ημέρα της γιορτής. Τέτοιες ενέργειες μπορεί να είναι:

- Η κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ των ομάδων (ποια ομάδα κάνει τι).
- Η επικοινωνία με τον Δήμο ή τη διοίκηση του πάρκου για ενημέρωση αλλά και υποστήριξη της δράσης τους (τεχνικό εξοπλισμό, τραπέζια κ.λπ.).

- Η εκτίμηση του κόστους των δράσεων που θα οργανώσουν (π.χ. αγορά και κοπή ξυλείας).
- Η ενημέρωση της οικογένειάς τους, των φίλων τους αλλά και τοπικών συλλόγων.
- Η προβολή της γιορτής στη γειτονιά (μέσα από αφίσες ή τοπική εφημερίδα)
- Η προετοιμασία του χώρου πριν από τη γιορτή
- Το οικολογικό αποτύπωμα της γιορτής: περιορίζουν τον αριθμό των υλικών που θα χρησιμοποιήσουν (πλαστικό, χαρτί), φροντίζουν να έχουν αρκετούς κάδους και κάδους ανακύκλωσης κ.λπ.

Ειδικότερα, για μία φιλική στο περιβάλλον γιορτή τα παιδιά μπορούν να συμπληρώσουν το φύλλο **«Φιλική στο πάρκο γιορτή»** τεκμηριώνοντας τις απόψεις τους.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΩΝ ΣΚΟΥΠΙΔΙΩΝ

Το πρόβλημα των σκουπιδιών δεν περιορίζεται στην παράνομη και ανεξέλεγκτη απόρριψή τους σε δημόσιους χώρους, ρεματιές κ.λπ. Ακόμη και όταν καταλήγουν σε χώρους διαχείρισής τους δημιουργούν πολλά προβλήματα όπως:

- Τα καυσαέρια από την καύση τους ρυπαίνουν τον αέρα ενώ μεταξύ των ρύπων που εκλύονται περιλαμβάνονται διοξίνες που έχουν χαρακτηριστεί ως καρκινογόνες.
- Ρύποι που διαρρέουν σε υγρή μορφή στο έδαφος επιβαρύνουν τα υπόγεια νερά.
- Πριν θαφτούν, πολλά απορρίμματα καταναλώνονται από καιροσκόπα ζώα (αρουραίους, Ασημόγλαρους, Καρακάξες κ.λπ.) τα οποία πληθαίνουν ανεξέλεγκτα προκαλώντας προβλήματα σε άλλα ζώα και στον άνθρωπο.
- Η δυσοσμία ενοχλεί τους κατοίκους ή εργαζόμενους γειτονικών περιοχών.

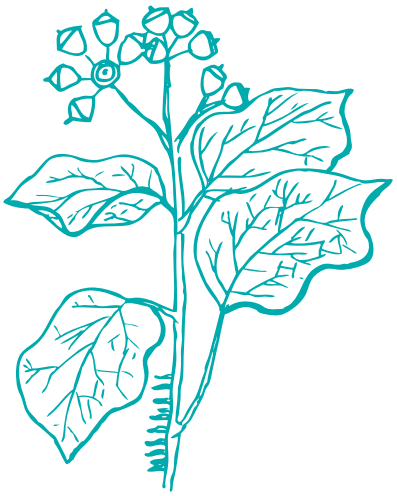

Φιλική στο πάρκο γιορτή

14

Σημειώστε εκείνες τις επιλογές που θα κάνουν τη γιορτή σας φιλική για το πάρκο αιτιολογώντας τις απαντήσεις σας.

Επιλογή χώρου	**Ναι**	**Όχι**	**Γιατί;**
Η μετακίνηση θα γίνει με μισθωμένα πούλμαν.			
Οι επισκέπτες θα έρθουν και θα φύγουν με τα πόδια.			
Το σημείο θα έχει άνετο χώρο στάθμευσης Ι.Χ.			
Άλλο			

Τραπέζια - καθιστικά	**Ναι**	**Όχι**	**Γιατί;**
Θα χρησιμοποιηθούν ξύλινοι πάγκοι.			
Οι άνθρωποι θα καθίσουν στο έδαφος σε χαλάκια και μαξιλάρια.			
Θα χρησιμοποιηθούν πλαστικές καρέκλες.			
Άλλο			

Ποτήρια	**Ναι**	**Όχι**	**Γιατί;**
Θα χρησιμοποιηθούν γυάλινα ποτήρια.			
Θα χρησιμοποιηθούν χάρτινα ποτήρια.			
Τίποτα. Θα γίνει σαφές στις αφίσες και στις υπόλοιπες ανακοινώσεις ότι: «Οι οργανωτές θα μοιράσουν με χαρά χυμούς μόνο σε όσους φέρουν μαζί τους ποτήρια».			
Άλλο			

Αναψυκτικά	**Ναι**	**Όχι**	**Γιατί;**
Σε αλουμινένια κουτάκια που θα δοθούν για ανακύκλωση.			
Τίποτα. Δεν θα μοιραστούν αναψυκτικά, μονάχα φυσικοί χυμοί.			
Άλλο			

Μάσκα Γαλαζοπαπαδίτσας

14

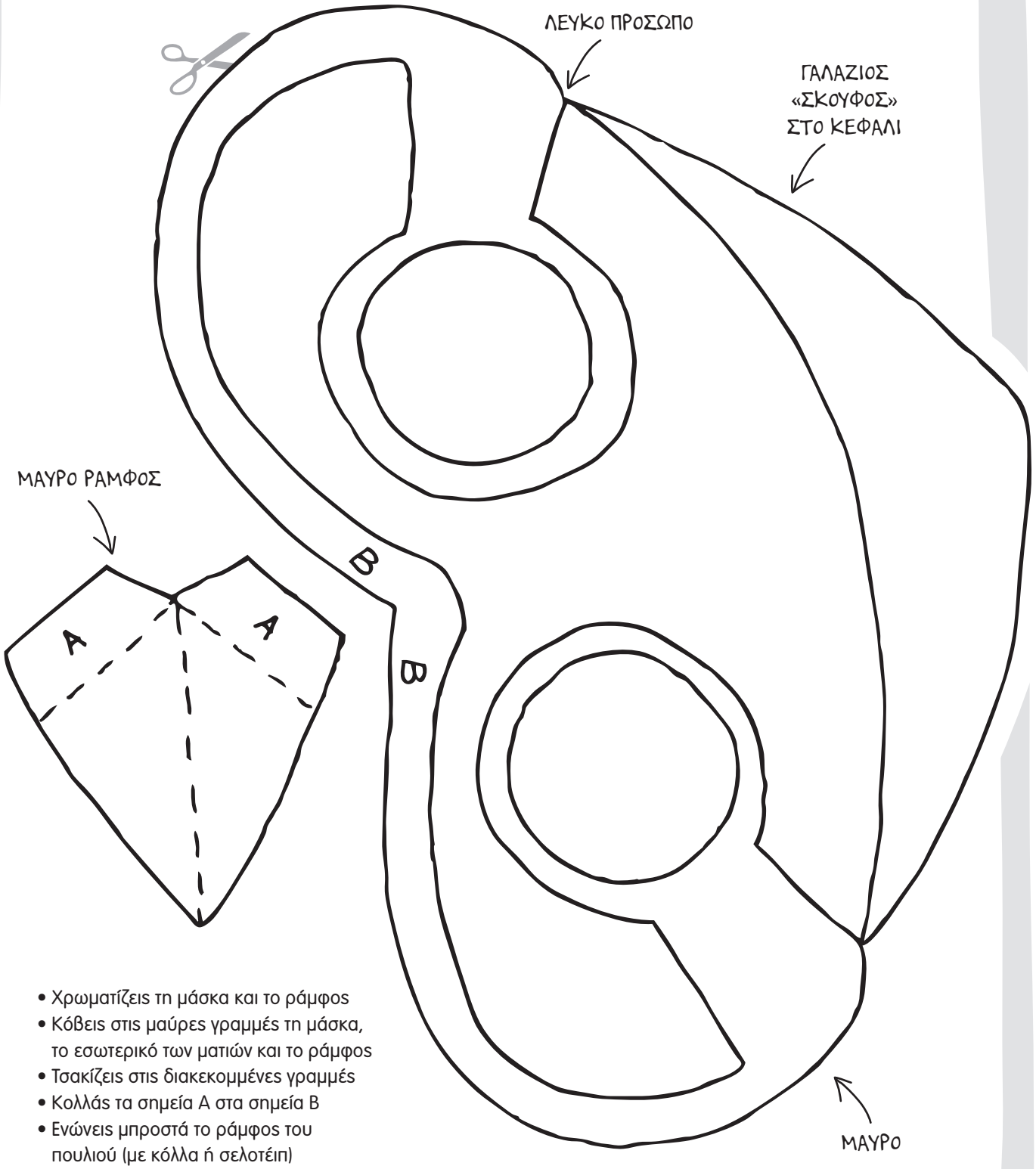

- Χρωματίζεις τη μάσκα και το ράμφος
- Κόβεις στις μαύρες γραμμές τη μάσκα, το εσωτερικό των ματιών και το ράμφος
- Τσακίζεις στις διακεκομμένες γραμμές
- Κολλάς τα σημεία Α στα σημεία Β
- Ενώνεις μπροστά το ράμφος του πουλιού (με κόλλα ή σελοτέιπ)
- Περνάς λάστιχο στις τρύπες

Η Γαλαζοπαπαδίτσα σου είναι έτοιμη!

Μάσκα Τσαλαπετεινού

14

ΦΤΙΑΞΕ ΕΝΑ ΛΟΦΙΟ ΔΙΠΛΩΝΟΝΤΑΣ ΕΝΑ ΧΑΡΤΙ ΣΕ ΒΕΝΤΑΛΙΑ

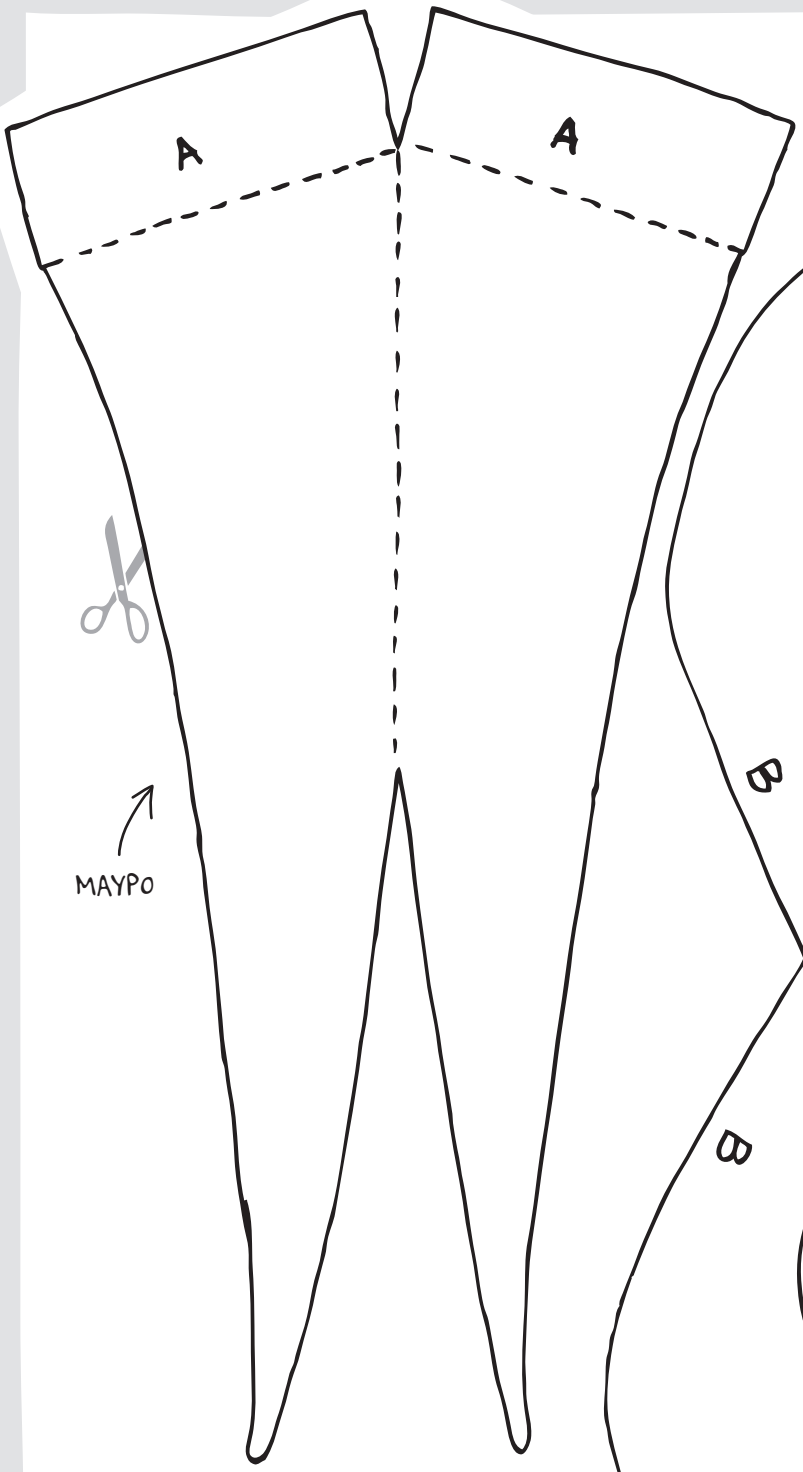

ΜΑΥΡΟ

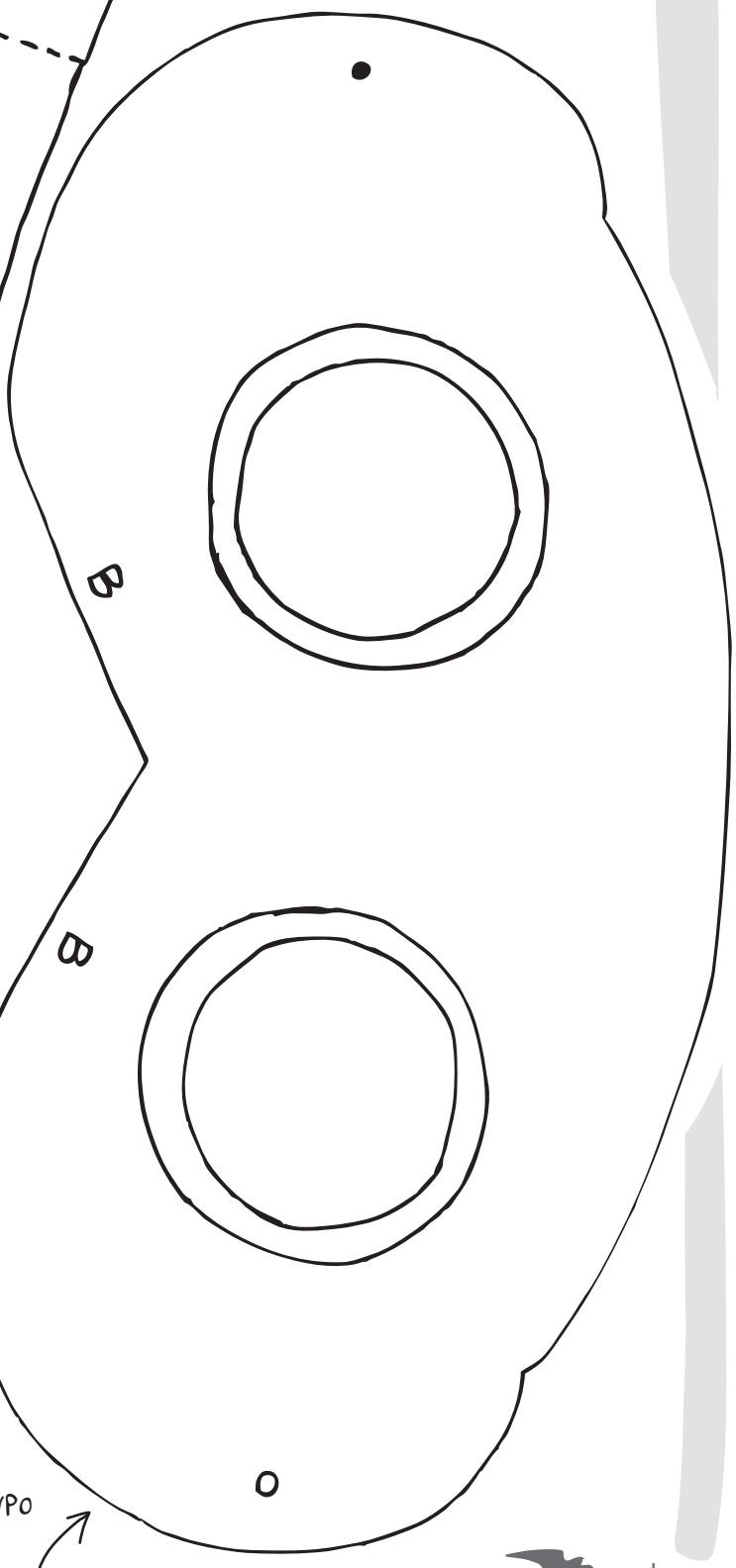

- Χρωματίζεις τη μάσκα και το ράμφος
- Κόβεις στις μαύρες γραμμές τη μάσκα, το εσωτερικό των ματιών και το ράμφος
- Τσακίζεις στις διακεκομμένες γραμμές
- Κολλάς τα σημεία Α στα σημεία Β
- Ενώνεις μπροστά το ράμφος του πουλιού (με κόλλα ή σελοτέιπ)
- Περνάς λάστιχο στις τρύπες

Ο Τσαλαπετεινός σου είναι έτοιμος!

Μάσκα Καρδερίνας

14

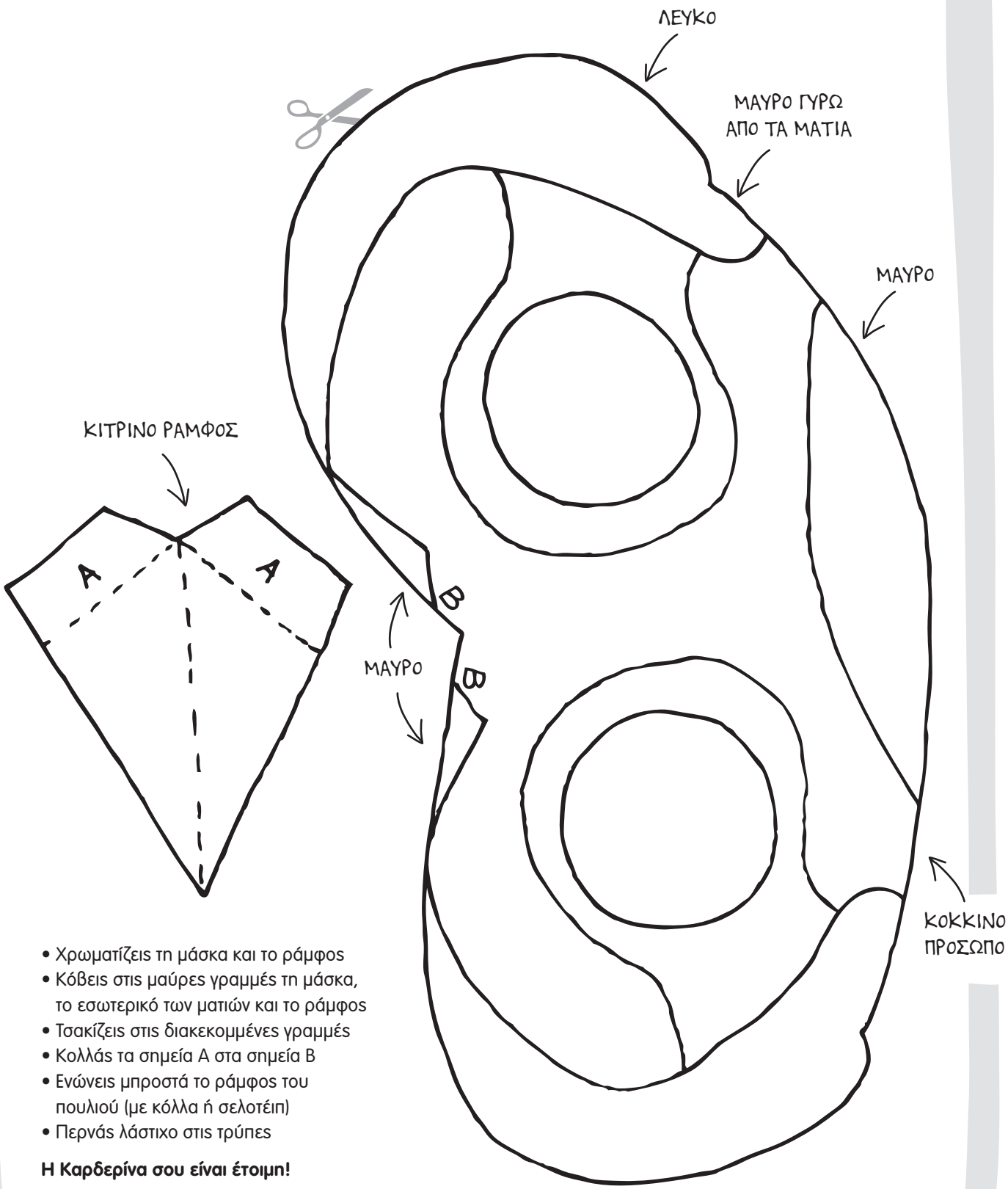

- Χρωματίζεις τη μάσκα και το ράμφος
- Κόβεις στις μαύρες γραμμές τη μάσκα, το εσωτερικό των ματιών και το ράμφος
- Τσακίζεις στις διακεκομμένες γραμμές
- Κολλάς τα σημεία Α στα σημεία Β
- Ενώνεις μπροστά το ράμφος του πουλιού (με κόλλα ή σελοτέιπ)
- Περνάς λάστιχο στις τρύπες

Η Καρδερίνα σου είναι έτοιμη!

Φύλλο Αξιολόγησης εκπαιδευτικού υλικού για τον Εμψυχωτή

Η εκπαιδευτική ομάδα της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας ζητά τη δική σας συμβολή για την αξιολόγηση και βελτίωση της δουλειάς της στο μέλλον. Παρακαλούμε, συμπληρώστε, αν θέλετε, το φύλλο αξιολόγησης και στείλτε το στην Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία:

Διεύθυνση: Θεμιστοκλέους 80, Τ.Κ. 10681, Αθήνα | Fax: 210 8227937
Email: info@ornithologiki.gr
(το φύλλο βρίσκεται σε ηλεκτρονική μορφή στο CD που περιλαμβάνεται στο υλικό)

Σχολείο: _____

Τάξη: _____

		Μας άρεσε				
Εκπαιδευτικό υλικό	**Υλοποιήθηκε**	**Πάρα πολύ**	**Πολύ**	**Αρκετά**	**Λίγο**	**Καθόλου**
Ενημερωτικά κείμενα						
Δραστηριότητες						
1. Βρες το σμήνος σου						
2. Αναγνώριση των πουλιών που ζουν στο πάρκο						
3. Εισαγωγή στην παρατήρηση πουλιών						
4. Ηχότοποι του πάρκου						
5. Το ιδανικό πάρκο						
6. Κατασκευή τεχνητής φωλιάς						
7. Ξενώνας εντόμων						
8. Μια αυλή φιλική για τα πουλιά						
9. Οι ντετέκτιβ του πάρκου						
10. Μονοπάτια του πάρκου						
11. Ερμηνευτικές πινακίδες						
12. Πρόσκληση σε έναν περίπατο						
13. Παιχνίδια στην αυλή						
14. Η ημέρα των πάρκων						

Σχόλια - παρατηρήσεις

Για τη Δραστηριότητα Νο ..... θα έλεγα ότι .....

.....

.....

.....

.....

.....

Φύλλο αξιολόγησης εκπαιδευτικού υλικού για τα παιδιά

Με λένε: .....

Πηγαίνω στο σχολείο: .....

Η τάξη μου είναι: .....

Η δραστηριότητα που ξεχώρισα: .....

Γιατί: .....

.....

Δεν μου άρεσε: .....

Γιατί: .....

.....

Στο Πρόγραμμα θα άλλαζα: .....

.....

.....

.....

Για εμένα η καλύτερη στιγμή του εκπαιδευτικού προγράμματος ήταν:

.....

.....

.....

ISBN: 978-960-6861-34-5

Ορνιθολογική
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

www.ornithologiki.gr

τυπωμένο σε χαρτί
πλήρως απαλλαγμένο
από χλώριο (TCF)

Με τη Δωρεά

ΙΣΝ/SNF
ΙΔΡΥΜΑ ΣΤΑΥΡΟΣ ΝΙΑΡΧΟΣ
STAVROS NIARCHOS
FOUNDATION